دابینکردنی مافە نەتەوایەتییەکانی گەلی کورد
لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێمۆکراتیکی فیدرالیدا

کوردستان

ژمارە: ٤٠٠
١٥ی خەزەڵوەری ١٣٨٣
٥ی نوامبری ٢٠٠٤
١٥٠ تمەن
www.kurdistanmedia.com

ئۆرگانی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران

نامەی پیرۆزبایی سکرتێری گشتیی حیزب بۆ جۆرج بووش

بەڕێز پریزیدێنت بووش!
سەرکۆماری وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا!

سەرکەوتنی بەڕێزتان لە هەڵبژاردنی سەرکۆماریی ئەمریکا بۆ جاری دووهەم، جێی خۆشحاڵیی ئێرانییەکان بە گشتیو گەلی کورد لە کوردستانی ئێران بەتایبەتییە. بەو بۆنەیەوە پیرۆزباییتان لێ دەکەینو هیواداریین لە دەوری دووهەمی سەرکۆماریتاندا یارمەتیدەرێکی جیددیی خەڵکی وەزاڵەهاتووی ئێران بن لە رووخاندنی حکوومەتی تیرۆریست پەروەرو دژی ئازادیو دێموکراسیی کۆماری ئیسلامیی ئێرانو هێنانەسەرکاری حکوومەتێکی دێموکراتیك لەو وڵاتەدا.

لە نەمانی کۆماری ئیسلامیی ئێراندا، دنیا زۆر خۆشتر دەبێ

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران
سکرتێری گشتی
مستەفا هیجری (٣ی نوامبری ٢٠٠٤)

دروشمی نوێو ئەرکەکانی داهاتوومان ٢
پەیامی سکرتێری گشتیی حیزب بۆ تۆنیبلێرو وەلامی تۆنی بلێر ٢
کوردەکان لەخەو رادەپەڕن ٤
گرنگیی ئامادەیی کاراکتەری ژن ٥
ناسیونالیزمی مەدەنی یان.... ٨
شەڕ لەپێناوی ئاشتیدا ٩

جۆرج بووش
بۆ جاری دووهەم بە سەرۆك كۆماری ئەمریکا هەڵبژێردرا

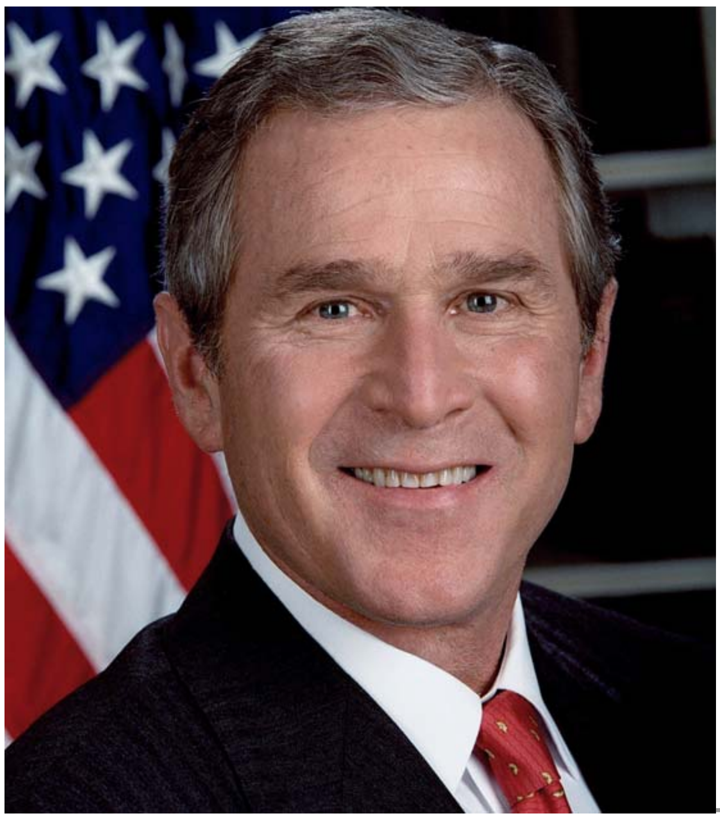

لە هەڵبژادرنی سەرۆك كۆماریی ئەمریکادا کە دوای ساڵێك بانگەشەی توندی نێوان دوو کاندیدای كۆماریخوازو دێمۆکرات، رۆژی سێشەممە ١٢ی خەزەڵوەر بەڕێوەچوو، کاندیدای حیزبی كۆماریخواز پرێزیدێنت جۆرج بووش بۆ جاری دووهەم بە سەرۆك كۆماری ئەمریکا هەڵبژێردرا.

بەپێی دواێین ئامار راگەیەنراوەکان بووش بە مسۆگەر کردنی زۆرینەی دەنگی کالیجەکانی هەڵبژاردنو هەروەها زۆرینەی دەنگی دەنگدەران بە سەر رکەبەرەکەی، جان کێریدا سەرکەوت.

جۆرج بووش سەرکۆماری ئەمریکا سەعات ٣ی دوانیوەڕۆی رۆژی چوارشەممە بەکاتی واشینگتۆن سوپاسی لە پێشوازیی دەنگدەرە ئەمریکاییەکان لە ململانێی هەڵبژاردنی خۆیدا کرد. ئەو لە ئاخاوتنی فەرمیدا بە بۆنەی هەڵبژێرانی دووبارەی بۆ پۆستی سەرکۆماریی ئەمریکاوە وێڕای قەدرزانی کورتی لە هاوکارانو لایەنگرانی خۆی، خەڵکی ئەمریکای بۆ یەکیەتی بانگهێشتن کردو گوتی: لە چوار ساڵی داهاتوودا بۆ باش کردنی ئابووریو پەروەردە هەوڵ دەداو یارمەتیی دێمۆکراسییە تازە دامەزراوەکانی ئەفغانستانو عێراق دەکا بۆ ئەوەی لەسەر پێی خۆیان راوەستن. ئەو گوتی: ئەمریکا بەبڕوا بەخۆبوونو ئیمانەوە بەرەوپێش دەڕوا. سەرۆك كۆماری ئەمریکا هەروەها گوتی: پێشوازی لە هەڵبژاردن لە مێژوودا وێنەی نەبووە.

شایانی گوتنە هاوکات لەگەڵ دەنگ وەرگرتن بۆ هەڵبژاردنی سەرۆك كۆماری ئەمریکا، خەڵکی ئەمریکا بۆ هەڵبژاردنی نوێنەرانی پارلمانو یەك لە سێی ١٠٠ ئەندامەکەی مەجلیسی سەناش چووبوونە سەر سندووقەکانی دەنگدانو ئاکامەکانی دەنگدەران لەم بوارەدا سەرکەوتنی حیزبی كۆماریخوازو زیادبوونی زۆرینەی ئەو حیزبە لە سەناو مەجلیسی نوێنەران دەردەخەن.

کارنامەی نیگاتیڤی ئاسیاو رۆژهەڵاتی نێوەڕاست لەبواری ئازادیی چاپەمەنیدا

ئێران گەورەترین بەندیخانەی رۆژنامەنووسانە لە رۆژهەڵاتی نێوەڕاست دا

رێکخراوی "هەواڵنێرانی بێسنوور" سێیەمین راپۆرتی ساڵانەی خۆی لەبواری ئازادیی چاپەمەنیو راگەیەنەکان لەجیهان دا بڵاوکردەوە. ئێران یەکێك لە دە وڵاتەکەی خوارەوەی خشتەکەیە.

ئەو رێکخراوە کە لە پاریس جێگیرە دەڵێ بەپێی راپۆرتی ساڵانەی ئەو، ئازادیی چاپەمەنی زیاتر لە هەر جێگایەکی جیهان لە وڵاتانی رۆژهەڵاتی ئاسیاو رۆژهەڵاتی نێوەڕاست مەترسیی لەسەرە.

بەپێی ئەو راپۆرتە، کورەی شیمالی لە ریزی ١٦٧ واتە لە قووڵایی خشتەکە، بێرمە لە ریزی ١٦٥، چین لە ریزی ١٦٢و ویتنام لەریزی ١٦١دا هەڵکەوتوون کە هەموویان لە رۆژهەڵاتی ئاسیانو دوای ئەوان وڵاتانی ناوچەی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست بۆ وێنە عەرەبستانی سعوودی لە ریزی ١٥٩و ئێران لە ریزی ١٥٨دا هەڵکەوتوون.

ئەو رێکخراوە دەنووسێ: "لەو وڵاتانەدا، راگەیاندنی سەربەخۆ بوونییان نیە یا هەواڵنێران بەشێوەیەکی رۆژانە لەگەڵ سەرکوتو سانسۆڕ بەرەوڕوون. ئازادیی زانیاریو ئاسایشی هەواڵنێران لەو وڵاتانەدا گرەنتییان نیە.

رێکخراوی هەواڵنێرانی بێسنوور بەتایبەت لەپێوەندی لەگەڵ کورەی شیمالیدا دەڵێ حکوومەتی ئەو وڵاتە هەواڵنێران ناچار دەکا "لە خزمەتی پیرۆزکردنی کەسایەتیی سەرۆك كۆماری ئەو وڵاتە واتە کیم جونگ ئیل دابن."

رێکخراوەکە هەروەها دەنووسێ: "ئێران بە سەرنجدان بە لە بەند دابوونی ١٤ رۆژنامەنووس، گەورەترین زیندانی رۆژنامەنووسانە لە رۆژهەڵاتی نیوەڕاست دا".

ئەو رێکخراوە بە ئاماژە کردن بە هەڵسوکەوتی نیهادە موحافزەکارەکان بۆ وێنە دەزگای قەزایی ئێران دەڵێ: "موحافیزەکارەکان کە زیندانی کردنی رۆژنامەنووسانیان پێ کەم بوو، لە ساڵی ٢٠٠٤دا دەستیان کرد بە سەرکوتی بەبەرنامەو رێکوپێکی ماڵپەڕە ئینتێرنێتییەکان، کە دوای گرتنو بەستنی هەمیشەیی زۆربەی رۆژنامە رێفۆرمخوازەکان وردە وردە لە گۆشەو کەناری ئینتێرنێت دا دەرکەوتن." ئەو راپۆرتە جگە لە خراپیی بارودۆخی هەواڵنێران لە ئاسیاو رۆژهەڵاتی نێوەڕاست دا هەروەها ئاماژە دەکا بە "پەڵە رەشەکان"ی دیکەی جیهان وەك کووباو دەڵێ ئەو وڵاتە بە ٢٦ رۆژنامەنووسی بەندکراو دوای چین (بە ٢٧ رۆژنامەنووسی بەندکراو)، دووهەمین زیندانی گەورەی هەواڵنێرانی جیهانە.

لەو ریزبەندییەدا کووبا دوای کورە شیمالی خراپترین نومرە لەبواری ئازادیی چاپەمەنیدا وەردەگرێ. ئەو راپۆرتە هەروەها ئاماژە دەکا کە مەرگهێنەرترین شوێنی جیهان بۆ هەواڵنێران عێراقەو لە مانگی مارسەوە تا ئێستا ٤٤ هەواڵنێری عێراقیو بیانی لەو وڵاتەدا کوژراون.

وڵاتانی ئازاد

بەپێی ئەو راپۆرتە بەربڵاوترین ئازادیی چاپەمەنییەکان لە شیمالی ئورووپا لە وڵاتانی دانمارك، فیلاند، ئیرلەند، هولەندو نۆروێژو هەروەها لە ئیسلەندو زیلاندینوێ لەگۆڕێ دایە.

وڵاتانی دیکەی هەژار بەڵام دێمۆکراتیکی وەك ئێل سالوادۆرو کۆستاریکا لە ئەمریکای ناوەندیو نامیبیا لە ئەفریقا هەڵکشاون بۆ ریزەکانی سەرەوەی خشتەی ئازادیی چاپەمەنی.

تورکیە رایەڵکە سیخورییەکانی خۆی لە کوردستانی عێراق پەرە پێدەدا

هەواڵنێری فارس: تورکیە بەمەبەستی پێشگرتن لە بوونی کەرکووك بە پێتەختێك بۆ دەوڵەتی کوردی، رایەڵکە سیخورییەکانی خۆی لە کوردستانی عێراق بەرین کردەوە.

وەك رۆژنامەی ئەماراتیی "البیان" نووسیویەتی، ئەو گەڵاڵەیە دوابەدوای کۆبوونەوەی دەوڵەتی رەجەب تەیب ئۆردوغان سەرۆك وەزیری تورکیە لەگەڵ فەرماندە نیزامییەکانی ئەو وڵاتە بۆ باس سەبارەت بە هەموو ئەو سیناریۆیانە کە لەوانەیە بۆ داهاتووی عێراق لەگۆڕێ دابن، ئاشکرا بوو. رۆژنامەی "جمهوریت"ی تورکیە لەو بارەوە نووسی: وتەکانی مەسعوود بارزانی رێبەری پارتی دێمۆکراتی کوردستانی عێراق لە ئانکارا کە بەپێی ئەوان کەرکووك دڵی کوردستانە، بۆتە هۆی نیگەرانیی سەرۆکی ستادی هاوبەشی ئەرتەشی تورکیە. بەشوێن ئەوەدا ئەو داوای پێك هاتنی کۆبوونەوەیەکی کرد بە ئامادە بوونی فەرماندەرە پایەبەرزەکانو بەرپرسانی دەوڵەت تا ئەو مەسەلەیەی تێدا تاوتوێ بکرێ. ئەو رۆژنامەیە لە درێژەدا دەنووسێ هەر لەو پێوەندییەدا ئەحمەد نجدەت سیزەر سەرۆك كۆماری تورکیە لەگەڵ حیلمی ئۆوزکووك سەرۆکی ستادی ئەرتەشی تورکیە کۆبوونەوەیەکی پێك هێناوە.

سارچاوە: ماڵپەڕی یارسان

لە پارلمانی ئورووپا پەسندکرا
بڕیارنامە لەدژی پێشێل کرانی مافی مرۆڤ لە ئێران دا

پارلمانی ئورووپا رۆژی پێنج شەممە (٧ی خەزەڵوەر) بە دەرکردنی بڕیارنامەیەکی توند، ئێرانی سەبارەت بە گرتنی رۆژنامەنووسان، وێبلاگنووسانو چالاکە ئینتێرنێتییەکانو هەروەها ئەو حوکمە قورسانەی لەسەر تاوانبار کراوە ژێر ١٨ ساڵەکان دەرکراون مەحکووم کرد. یەکیەتیی ئورووپا هەروەها لە دەوڵەتی هولەند کە سەرۆکایەتیی ئەو یەکیەتییەی لە ئەستۆیە داوای کرد مەسەلەی گرتنی رۆژنامەنووسانو وێبلاگنووسەکان لەگەڵ حکوومەتی ئێران بێنێتە گۆڕێو خوازیاری ئازادیی ئەوان بێ. لەم بارەیەوە فەرەح کەریمی نوێنەری پارلمانی هولەند بە رادیۆ فەردای گوت بەڵێن وایە ئەو مەسەلەیە بەشێوەیەکی سەربەخۆش لە پارلمانی هولەنددا تاوتوێ بکرێ.

رادیۆ فەردا

سەرۆك كۆماری عێراق
ئێرانی بە دەستێدابوون لە کوژرانی ١٨ مەئمووری ئیتلاعاتیو پشتیوانی لە هێزە نەیارەکانی دەوڵەتی عێراق، تاوانبار کرد

سەرۆك كۆماری عێراق لە درێژەی سەفەری چەند رۆژەیدا بۆ کوێت کە ئەمرۆ کۆتایی پێهات، لەوتووێژێك لەگەڵ رۆژنامەی "القبس"دا وتی: رێژیمی ئێران دەستی لە کوشتنی ١٨ مەئموری ئیتلاعاتی عێراق دا بووە. ناوبراو سەبارەت بە قوربانییان، شێوەی کوشتنەکانو رۆڵی ئێران لەم کارانەدا زانیارییەکی بەدەستەوە نەدا.

ئاغای یاوەر هەروەها گوتی: ئێران لە ناوچەکانی باکووری عێراق خەریکی دەستێوەردان لە کاروباری نێوخۆیی ئەم وڵاتە دایە. ناوبراو وردە کارییەکانی ئەم دەستێوەردانەی ئاشکرا نەکرد. کاربەدەستانی عێراق، لەنێویان دا وەزیری بەرگریی وڵاتو سەرۆکی رێکخراوی دژی ئیتلاعاتی عێراق لە درێژەی چەند مانگی رابردوودا بەشێوەی رەسمی وتوویانە، ئێران لەرێگای مەئمورانی ئەمنییەتیو دەستوپێوەندەکانی سپای بەدر شیعە توندڕەوەکانی دیکەوە، خەریکی خراپکارییە لە عێراق دا. رێژیمی ئێران ئەم تۆمەتانەی رەت کردۆتەوە.

پێشنیاری نوێی فەرانسە بۆ ئێران

میشل بارنێر، وەزیری دەرەوەی فەرانسە داوای لە ئێران کردوە تا بە جێگای ئەوەی کە رابگەیەنێ چڕکردنەوەی ئۆرانیۆم بۆ شەش مانگ راگرێ، رابگەیەنێ بەگشتی واز لە چڕکردنەوەی ئۆرانیۆم دێنێ.

ناوبراو لەم بارەیەوە روونی نەکردەوە کە ئاخۆ ئەم هەڵوێستە نوێیە جۆرێك پاشەکشە لە هەڵوێستی پێشووی وڵاتە ئورووپاییەکانە کە لە ئێرانیان ویستبوو بەتەواوی پرۆگرامی چڕکردنەوە وەلابنێو لەبەرانبەردا تێکنولۆژیی ناوکی وەرگرێو وتووێژە تیجارییەکان لەگەڵ ئەو وڵاتە دەست پێکاتەوە. بەرپرسە فەرانسەیی، بریتانیاییو ئەڵمانییەکان رۆژی هەینی (٥ی نوامبر) چاویان بە بەرپرسە ئێرانییەکان دەکەوێ. وەزیری دەرەوەی فەرانسە وتوویەتی بەرپرسە ئورووپاییەکان بەخۆش بینییەوە لەو وتووێژانەدا بەشداری دەکەن.

پێشتر محەممەد خاتەمی، سەرۆك كۆماری ئێران، جارێکی دیکە لەسەر هەڵوێستی دەوڵەتی ئێران سەبارەت بەهەوڵدان بۆ دەسڕاگەیشتن بە تێکنولۆژیی ئاشتیئامێزی ناوکی پێیداگرتەوەو لەپێوەندی لەگەڵ فایلی ناوکیی كۆماری ئیسلامی کە لە ئاژانسی نێونەتەوەیی وزەی ناوکیدا هاتۆتە گۆڕێ وتی کە "ئەگەر وڵاتەکان بەدوور لە فشاری نابەجێی ئەمریکا هەڵسوکەوت بکەن، فایلی ئێران شیاوی بەسترانە." ئەو وێڕای دووپات کردنەوەی هەڵوێستەکانی ئێران کە لەچوارچێوەی پەیمانی قەدەغەبوونی بڵاوبوونەوەی چەکە ناوکییەکاندا (کە ئێران ئیمزای کردوە) گوتی ئەم وڵاتە دەبێ بتوانێ دەستی بە تێکنولۆژیی ناوکی رابگا، هەروەها گوتی ئێران بەهیچ شێوەیەك لەمافی بێ ئەملاو ئەولای خۆی خۆش نابێ.

تێکهەڵچوون لە زانستگەی عیلمو سەنعەت دا

تێکهەڵچوونو بارمتەگرتن لە زانستگەی عیلمو سەنعەت دوای قسەکانی مستەفا تاجزادەو ئیبراهیم یەزدیو نارەزایەتی دەبڕینی تاقمێك کە خۆیان بە بەسیجی خوێندکاریو دەستەیەك لە ئەنجومەنی ئیسلامی ئەو زانستگەیە دەناساند دەستی پێکرد. دوکتور ساڵحی سەرۆکی زانستگە بۆ ماوەی چەند سەعات بارمتەی حیزبوڵڵاهییەکان بوو. دوکتور ساڵحی یەکەمین سەرۆکی زانستگەیە کە لەرێگای هەڵبژاردنی کۆڕی زانستیی زانستگەوە بۆ ئەم پۆستە هەڵبژێراوە. بەسیجییەکان بەو هەڵبژاردنە نارازین.

شووڕای زانستگەی عیلمو سەنعەتی ئێران بە دەرکردنی بەیاننامەیەك کردەوەی حیزبوڵڵاییەکانی بە بێشەرمانە داناوە.

بەرپرسی نوێنەرایەتیی ولییفقیه لە زانستگەی عیلمو سەنعەت لەنێو دندەدرانی حیزبوڵڵاییەکان بۆ هێرش بۆ سەر سەرۆکی زاستگە دابوو.

ئەندامانی لێژنەی زانستیی زانستگەی عیلمو سەنعەت بۆ دەربڕینی نارەزایەتییان مان دەگرن.

هەڵوێستی كۆماری ئیسلامی لەبەرامبەر را پۆرتی ئاژانسی نێونەتەوەیی وزەی ئەتۆم دا

بەشێکی گرینگ لە راپۆرتی ساڵانەی "محمد البرادعی" سەرۆکی ئاژانسی نێونەتەوەیی وزەی ناوکی بۆ کۆڕی گشتیی رێکخراوی نەتەوە یەکگرتووکان پێوەندیی بە كۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە بوو. مەهدی دانش یەزدی، جێگری سەفیری كۆماری ئیسلامیی ئێران وتی: كۆماری ئیسلامی ساغ بۆتەوە لەسەر ئەوەکە لەمافی بێئەملاو ئەولای خۆی لە سوود وەرگرتن لە وزەی ناوکی بۆ ئامانجی ئاشتیخوازانە کەڵك وەرگرێ.

حوسێنی موسەوی رۆژی دووشەممە لە تاران وتی: بەمەبەستی کۆتایی هێنان بە ناکۆکییەکان، ئێران ئامادەیە ٢ تا ٦ مانگ چڕکردنەوەی ئۆرانیوم راگرێ. داخوازییەکانی ئورووپا لەسەر راگرتنی چڕکردنەوەی ئۆرانیۆم لە ئێران بۆ هەمیشە، داخوازی رێکخراوی نێونەتەوەیی وزەی ناوکییشە.

سەرۆکی رێکخراوی نێونەتەوەیی وزەی ئەتۆم بەدوای پێشکەش کردنی راپۆرتی ساڵانەی خۆی بە کۆڕی گشتیی رێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان، بە هەواڵنێرانی وت: ئێمە دەبێ لەنێوان مافی ئێران لە کەڵك وەرگرتن لە تیکنولۆژیی ناوکیو نیگەرانیی کۆمەڵگای نێونەتەوەییدا بە هاوسەنگییەك بگەین، لەم بوارەدا هەر بەرنامەیەکی ناوکی دەبێ ئامانجگەلێکی ئاشتیخوازانەی لەپشت بێ.

@@ç @ı ónØa bØ@ôîò bàb÷@ôï ä
@@a íØ@ôï bï @ıòìóåmìì i@óÜ

عەولا بەهرامی

راگەیاندنی دامەزران و دەسبەکاربوونی ڕێکخراوێکی سیاسی لە تورکیە کە لەیلا زانا، ژنە خەباتکاری کورد یەکێك لە کاراکتەرە بەرچاوەکانی ڕێبەرایەتی‌یەکەی دەبێ، بە دیاردەیەکی نوێ و لە هەمان کاتیش‌دا پڕبایەخ دەژمێردرێ“ نوێ لەم بارەیەوە کە بزووتنەوەی سیاسی و نەتەوایەتیی کورد تا ئێستا نەی‌توانیوە کاراکتەرێکی ئەوتۆ دروست بکا، یان لێی بەهرەمەند بێ. بۆیەش پڕبایەخ چونکە دەرکەوتنی ئەم دیاردەیەو ئامادەیی کاراکتەری ژن لەلایەك بە سەرەتای قۆناخێك دادەنرێ کە لەودا ناکرێ چی دیکە ژنان پەراوێز بخرێن و لەلایەکی دیکەشەوە دەتوانێ کاریگەریی زۆری هەبێ لە خێراترکردنی پرۆسەی گۆڕانکاریی‌یە کۆمەڵایەتی و کلتووری‌یەکاندا.

هەرچەند کەسایەتیی سیاسیی لەیلا زانا تەنیا بۆ ئامادەیی ئەو لە سەرکردایەتیی ڕێکخراوێکی سیاسی‌دا ناگەڕێتەوە، بەڵکوو دەگەڕێتەوە بۆ زۆر پێشتر و بۆ ئەو قۆناخە بەرایی‌یانەی کەسایەتیی ئەو کە بە ئامادەیی و هاتنەمەیدان، خەباتی لە دژی نائامادەیی و پەراوێزبوونی ژنانی کورد لە ڕووداو و گۆڕانکاریی‌یەکان و بەگشتی مێژووی کورددا ڕاگەیاند. ئەم ئامادەیی‌یە پڕ لە بوێریەش هەرچەند باجی قورسی لەو وەرگرت، بەڵام لە بەرامبەردا کردی بە کەسایەتی‌یەك کە لە ئاستی نێونەتەوەییش‌دا بناسرێ و دانی پێ‌دا بنرێ.

@óÜ@çbàìb äóŁ@ç @ı ónØa bØ
@@zôîò bàb÷@ìò ói@òìóîôîò bàb÷bä

ئەگەر دوو دەیەی ڕابردوو بە چڵەپۆپەی ئامادەیی ژنی کورد لە گۆڕەپانی چالاکیی سیاسی و هەروەها بەشداریی لە شێوازەکانی دیکەی خەبات (بۆ وێنە خەباتی چەکدارانە)دا دابنرێ، بەو حاڵەتەش بەهۆی بەهێزیی کلتووری پیاوسالارانە چ لەنێو کۆمەڵگا و چ لە نێو ڕیزەکانی بزووتنەوەدا و لەپاڵ ئەوەش‌دا بەهۆی دژواری و سەختیی کاری سیاسی لە کوردستان، ئامادەیی ژن زۆر کەمڕەنگ و تەنیا لە ئاستی ئامادەیی فیزیکی و ڕواڵەتی‌دا بووە. ئەوەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی یەکەم، کۆسپە نەریت کردەکان نەیان‌هێشتوە بەشداری و ئامادەیی ژنان لە کار و چالاکیی سیاسی‌دا بەشداری‌یەکی ئازادانە بێ و بەدوور بێ لە شوێندانانی فاکتەری بنەماڵە و کۆمەڵگە و بایەخەکانیان. دووهەم“ ئامادەیی کلتووری پیاوسالارانەی کۆمەڵگا لەنێو ڕیزەکانی بزووتنەوە سیاسی‌یەکانی کورددا وای کردوە بەشداری و ڕۆڵی ژنان و گرنگتر لەوەش هەوڵدان بۆ بەشداریکردن و هاندانی ژنان بۆ بەشداری لە کار و چالاکیی سیاسی‌دا گرنگی‌یەکی ئەوتۆی پێ ئەدرێ. لە وەها حاڵەتێك‌دا سروشتی‌یە ژنان لەنێو ڕیزەکانی بزووتنەوەدا ڕۆڵێکی گەورەتر لە یاوەری ماڵەوەی پیاوان و برین‌پێچ و... یان پێ ڕەوا نەبینرێ.

بەم پێیە ئامادەیی لەیلا زانا وەك ژنێك کە توانیویەتی ببێتە نەك تەنیا کاراکتەرێك، بەڵکوو کەسایەتی و کاراکتەرێکی دیار و چالاکی گۆڕەپانی سیاسی کوردستان، لە پاڵ ئەو هەوڵانەی ژنانی وەك ئەو لە بوارەکانی دیکەی وەك چالاکی‌یە کۆمەڵایەتی و کلتووری‌یەکاندا دەستیان پێ کردوە، هەنگاوێکی جیددی‌یە لە نائامادەیی‌یەوە بەرەو ئامادەیی و بەرەو ئەو جێگایەی تاکی ژن و تاکی پیاو وەك یەك و ئازادانە بەشداری ژیانی سیاسی و کۆمەڵایەتیی کۆمەڵگەکەیان بن و سەنگی وەك یەکیان هەبێ.

@ôäbØò b ó @öôîò bàb÷@ôï ä
@@Zç @ı ónØa bØ@ôîò bàb÷bä

ئامادەیی ژن لە بوارە جیاجیاکانی ژیانی کۆمەڵایەتیی هەر کۆمەڵگایەك هەر لەو حاڵەتەدا کە یەکێکە لە نیشانەکانی پەرەئەستاندنی کۆمەڵگا و بەجێ‌هێشتنی پێوەندی‌یە سوننەتی‌یەکانی کۆمەڵگا، فاکتەرێکی گرنگ و کاریگەریشە بۆ پێکهێنانی گۆڕانکاری و هەروەها خێراترکردنی ڕەوتی گۆڕانکاری‌یەکان لە بوارە جیاجیاکاندا. سەرەڕای ئەوانە، ئامادەیی کاراکتەری ژن و بەربڵاویی چالاکیی ژنان لە بوارە جۆراوجۆرەکاندا و یەك لەوان کار و چالاکیی سیاسی و بەڕێوەبردنی وڵات نیشانەی گەشەی ئازادیی تاك و دوورکەوتنەوەی کۆمەڵگاشە لە کلتووری پیاوسالاری.

ئامادەیی ئازادانەی ژن لە کۆمەڵگا دواکەوتووو داخراوەکاندا گرنگی‌یەکی تایبەتیی هەیە. ئەم ئامادەبوونە (بەتایبەت لە چالاکی‌یە کۆمەڵایەتی و سیاسی‌یەکاندا) وێڕای ئەوەی کە دەتوانێ شوێنەواری ڕاستەوخۆی هەبێ لەسەر پەرەئەستاندنی ئازادی‌یە کۆمەڵایەتی و تاکەکەسی‌یەکاندا، هەنگاوێکی بە بایەخیشە بۆ گەڕاندنەوەی وزە و توانا لە کارنەکراوەکانی ژنان (وەك نیوەی حەشیمەت) بۆ کۆمەڵگا و بەهرەمەندکردنی کۆمەڵگە لە وزە و توانا ماددی و مەعنەوی‌یەکانی ژنان.

نائامادەیی ژنان لە هەرکام لە بوارەکاندا کۆمەڵێك خەساری قەرەبوونەکراوەی هەم بۆ کۆمەڵگای کوردەواری و هەمیش بۆ ژنان بەتایبەتی بەدواوە بووە و بەدواوە دەبێ. ئەو نائامادەبوونە خۆی لەخۆیدا یارمەتیی بەردەوامی کردوە بە درێژەکێشانی دۆخی پڕ لە چەوسانەوە و بێبەشیی ژنی کورد بە پلەی یەکەم و هێشتنەوەی یەکێك لە سیما هەرە دزێوەکانی دواکەوتوویی کۆمەڵگای کوردەواری کە بریتی‌یە لە ژێرچەپۆکەبوونی ژنان و بەهێزمانەوەی کلتووری پیاوسالاری و نەریتە ساوە فیوداڵی‌یەکان.

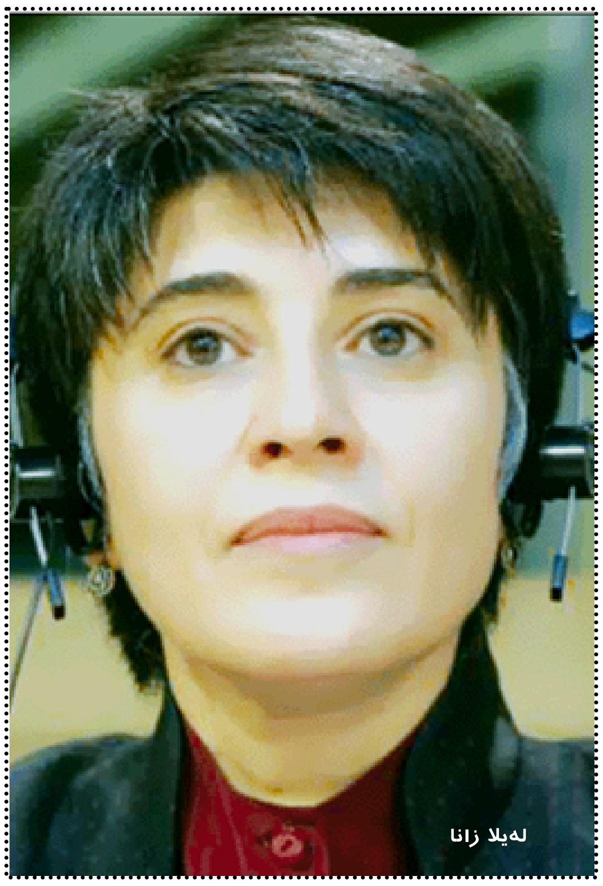
لەیلا زانا

نائامادەیی ژنان لە بواری خەباتی نەتەوایەتی و سیاسیی کوردیش‌دا کە وەك گرنگترین بواری کار و چالاکیی کۆمەڵایەتی چاوی لێ دەکرێ، لەلایەك بزووتنەوەکەی لە توانا و لێهاتوویی ژنان بێبەش کردوە و لەلایەکی دیکەشەوە سیمایەکی تەواو پیاوانەی هەم بە پێکهاتە و هەمیش بە سەرکردایەتی‌یەکەی بەخشیوە. ئەوە لە حاڵێك دایە ژنان پێویستە بە ئامادەبوون لە ڕیزەکانی بزووتنەوەی نەتەوایەتی‌دا هەم بزووتنەوەکە بەهێز بکەن و هەمیش لە نێوەڕۆك‌دا سیمایەکی پێشکەوتووانەی پێ ببەخشن.

بەکورتی دەتوانین دەرکەوتنی لەیلا زانا وەك کاراکتەرێکی بەتوانای ژن لە بواری سیاسی‌دا بە دیاردەیەکی گرنگ و بەبایەخ چاو لێ بکەین و بە سەرەتای قۆناخێکی دابنێین کە ئامادەیی کاراکتەری ژن بەرەبەرە خەسارەکانی نائامادەیی قەرەبوو بکاتەوە و سیمایەکی پێشکەوتووو جوان ببەخشێتە بزووتنەوەی سیاسیی کورد و کۆمەڵگای کوردەواری.

@@JJJ

@@õój□@ôäbä@ôåî‹Ø@üi@â ’ û‹Ðó÷@ãû‹àó÷@ôäbî‰

عەلی بداغی

لێرە بە هێمنی هەنگاو بنێ، هاکا دیسان دەنگی تەقینەوەی مین لە نێو ئەشکەوتی ئەو شاخانەدا دەنگی دایەوە, و پڕمەی وڵاغی قاچاخچی و هانکە هانکی کۆڵبەرانی ماندووی بڕی, ئەرێ ئەو کۆڵبەرانەی وا ژیانیان بۆتە چیرۆکی کارەسات و هەڵپرووکان قاچاغچین؟

نا ئەوانە قاچاغچی نین, کاسبکارگەلێکن لە گەرووی شێردا بە شوێن پاروو نانێك دا دەگەڕێن، بەجەرگترین مرۆڤەکانی ئەم گۆی زەوی‌یەن کە سینگیان پڕە لە چیرۆکی کارەسات و سات بە ساتی ژیانیان ململانێی مەرگ و ژیان. هەر یەك لەوان باری هەزاران خەم و کارەساتیان لە کۆڵ ناوە و قوربانی‌یەکن بە تاوانی ژیان ئایەتی مەرگیان دەپژێننە کۆشی مان و هەناسەیان و، چ را تلەکێنەروخەمهێنەرە، تەنانەت ڕوانین و ورد بوونەوەیەکی کورت لە بەشێکی زۆر چووك لە شەوەژان و ئازارەکانیان.

ئەوان قاچاخچی نین، بەڵام, بێکار و بێ‌کاسبین و ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی، دوژمنی سوێندخواردوو و نەیاری قەستەسەریان ئەو ناوەی بە سەردا بریون تا هەر وا سووك و سانا هەموو جۆرە تۆمەتێکیان بخاتە پاڵ و دەستی ئاوەڵا بێ بۆ هەموو جۆرە سەرکوتێك و هەر چەشنە ڕم کردنیان. لە بیرمان نەچێ ئەو "قاچاخچی"یانە بەشیکی زۆر لە ئەو "ڕەسەنترین" نەتەوەی ئێرانی و "بوێرترین سنوور پارێزانی" وڵاتن کە گەورە بەرپرسانی ڕێژیم وەخت و ناوەخت و لە کاتەناسکەکان دا بەسەریاندا هەڵدەڵێن, کەچی ئەوان بە کۆڵە مەرگی دەژین و ژیانیان وە مەترسی دەخەن بۆ وەی پاروە نانێك بۆ ماڵ و منداڵیان وەدەست بێنن. ئەوان لەناوچەیەك دادەژین کە بە وتەی پایەبەرزانی ڕژیم "لە هێمنترین و ئەمنترین" ناوچەکانی وڵاتە, کەچی کار و کاسبی و کارگە و پیشەسازی و ئاوەدانی تیاقاتە.

ژیان لە ناوچە سنووری‌یەکانی کوردستان دا گەلێك تاقەت پرووکێن و پرهەژمەتترە لە چاو ناوچەکانی دیکەی کوردستان.

ئەو ناوچانە هەموو کات و زیاتر لە شوێنەکانی تری کوردستان سووتەمەنیی شەڕو پێکدادان بوون, زەوی‌یەکانیان بەجێی لەخۆگرتنی دەغڵ‌ودان، بوونەتە کێڵگە مین و هەر بە ڕووی دانیشتوانی ناوچەکەش دا تەقیونەتەوە و دەتەقێنەوە.

لە نێوان شەڕی ئێران و عێراق زۆرترین زیانیان وێ کەوت و لە سەردەمی بە ناو ئاوەدانی و"سازەندەگی "دا کەمترین ئاوریان لێ درایەوە و ئێستاکەش زۆرترین قوربانیانی کارساتەکانی پاشماوەی شەڕ و درێژەی سیاسەتە شوڤینانەکانی ڕێژیم هەر لەو گەلەن. گەلێك کە تەنانەت ژیانی‌کۆڵبەری‌و شەو بە کێویشی پێ ڕەوا نابینن.

ڕامان لە ژیانی کولەمەرگی و پراوپڕ لە دۆخی لە گێرانەوە نەهاتووی ئەم خەڵکە, ویژدانی وەخەبەری هەر مرۆڤێکی دەروەست بە مرۆڤایەتی دەهەژێنی. ئەوان دەزانن تەقەیان لێ دەکرێ و دەکەونە بەر دەسرێژی هێزەکانی ڕێژیم,ئەوان دەزانن مینە نووستوەکانی ژێر دڵی خاك، چاوەڕوانیان دەکەن و هاکا گرمەیەك و پەڕینی دەست و لاقێك، لە لێدان کەوتنی دڵێك و هەتیو بوونی منداڵێکی چاو لە دەرگا و بێ سەپەرەست و بێ نانهێنەر مانەوەی بنەماڵەیەك و... ئەوان باش دەزانن سەرماوسۆڵ و بەفرو کرێوە بێ بەزەیی‌یە, لەوانەیە برستان لێ ببڕێ و ڕەقیان هەڵێنی یا خۆ بکەونە ژێر ڕنووی بەفرو لەوانەشە بەرگەی ڕەوەز و هەوڵدێران نەگرن و بکەونە بەر ڕقی سرووشت، بەڵام نیازی کۆشیك منداڵی برسیی چاوەڕوان, نەبوونی هیچ هیوایەك بۆ دابینکردنی پێداویستی‌یەکانی ژیان تین وەبەر هەنگاوەکانیان دەنێ و وادەکا بیر لە گرفت و کۆسپ و کۆستەکانی بەردەم ڕێیان نەکەنەوە.ئەوان ڕێگای هات و نەهاتیان دەگرن کەچی لەو لا دڵەخورپە بۆ ساتێکیش لە بنەماڵەکانیان نابێتەوە کە ئاخۆ بڵێی کاسبکارەکانیان،برا, باوك یا هاوسەرەکانیان جاریکی دیکە سەر بە دەرگای ماڵی دا کەنەوەو بۆ نووچدانی لای وان بمێننەوە.

لە ڕاستی‌دا نەئەوان قاچاخچین و نە ئەو کەلو پەلانەی لە سەریان دەدرێنە بەر دەسرێژ، شتومەکی قاچاغن و نە کردەوە نامرۆڤەکانی هێزەکانی ڕێژیم لەو پێوەندی‌یە دا پاساو هەڵدەگرن. ئەگەر هێنان و بردنی کەلوپەل و پێداویستی‌یەکانی ڕۆژانەی ژیان قاچاغە, بۆ لە سەر سنوورو لە خاڵی "سیفر"ی سنووردا پێشیان پێ ناگیرێ و بۆ لە قووڵایی خاکی کوردستان دا دەکەونە بەر ڕاوەدوونانی هێزەکانی ڕێژیم و چۆنە وا بە سووك و سانا سیلەیان لێ دەگیرێ و خەڵتانی خوێن دەکرێن و کەلوپەل و شتومەتەکانیشان بە تاڵان دەبردرێن.

کام یاساو ڕیسای مرۆڤانە و کامە شەرع ڕێگە دەدا کە کاسبکارانی کورد بە بێ هیچ لێپرسینەوەیەك بدرێنە بەر دەسرێژی گوللە و ماڵ و ژیانیان لێ تێك بدرێ؟ ئەگەر ساتو سەودا و هێنان و بردنی کەلوپەلی ژیان و خواردن و کۆڵبەری قاچاخ و تاوانە, کامە یاسا ڕێگە دەدا بە بێ گرتن و دادگایی کردن سزایەکی وەها توند و نامرۆڤانەیان بەسەردا بسەپێندرێ و بکوژان و بریار دەرانی ئەو کارەساتانەش دەسخۆشیان لێ بکرێ و ڕێزیان لێ بگیردرێ؟

ئەو جۆرە کردەوانەی ڕێژیم ئەو ڕاستی‌یە ئاشکرا دەکەن و دەی‌سەلمێنن کە لە ڕوانگەی ئەوانەوە ڕۆڵەکانی کورد هەر هەموو بە هۆی کورد بوونیان تاوانبار و نەیارن و کوشتن و دەستگرتن بە سەر خوێن و ماڵ و سامانیان شتێکی ئاسایی, حەڵاڵ و ڕەوایە. ئەو ڕێگە پێدانەش لە سەرچاوە ئایینی‌یەکانی ڕێژیم و ئایدۆلۆژیی باڵا دەستەوە سەرچاوەی گرتوە.

ئەگینا هەر لەو پێوەندی‌یە دا ڕوون و ئاشکرایە کە خودی بەرپرسانی پایەبەرزی ڕێژیم و بگرە بریار بەدەستانی ئاستی خوارەوەش بە کەڵك وەرگرتن لە ڕانت و ڕانتخۆریی نێوخۆی دەزگای دەوڵەتی‌یەکان بە کەلکئاوەژوو لە پێوەندی و بەرپرسیارەتی‌یەکانیان بە شێوەیەکی بەربڵاو و لە پانتایەکی بەرفراوان دا هەر ئەو شتومەکە قاچاخە! و کەلو پەلی بە مانا ڕاستی قاچاخ لە ناوچە سنووری‌یەکانی کوردستان‌ڕا بۆ قووڵایی شارەکانی ئێران و هەموو ناوچەکانی وڵات ڕادەگوێزن.

باس لە چارەڕەشیی و بێ ئەنوایی ئەو گەلە بەشخوراوە نە ئەوەیە تەواو دەربڕی مەزلوومیی‌ەت و چەساوەیی ئەوان بێ و نە ئەوەیە کە بەو چەند دێڕە ببڕێتەوە. ئەوەی جێ بە هەموو دڵخۆشی‌یەك و لە پەنا ژیانی خێزانیان لێژ دەکا و بەرەو چارەنووسی لێل و نادیاریان دەبا, بێگومان بێ هیوایی، دۆشداماوی و بێ دەرەتانی‌یە. ئەگینا بڵێی ئەو کاسبکارانە ئەگەر تۆسقاڵێ هیوا شك ببەن کە لە پەنا کەسوکار و خێزانیان و لە شار یا گوندەکانیان کارێك و سەرقالی‌یەك هەبێ, کە بتوانن ژیانیانی پێ دابین بکەن, بێن و بە لەبەر چاو گرتنی هەموو ئەو مەترسیانە و هەست پێ کردن بە مۆتەکەی مەرگ بە سەر سەریان دا ملی ڕێگەی هات و نەهات بگرن؟

ئەوان بە تاوانی قاچاخچیەتی گیانیان لێ دەستێندرێ و بارەکانیان زەوت و بە تاڵان دەبردرێ لە حاڵێکدا زۆربەی ئەو کەسانەی لەو چارەنووسەدا پەلەقاژەی مەرگ و ژیانیانە, کرێگرتە یا خۆ کۆڵبەرن و بارەکەش هی خۆیان نیەو ئەگەر لە کەمین و مەرگیش پارێزراو بووبن, ئەا دەبێ لە بەرامبەر دانی جریمەی قورسی (تا ٢٥٠ هەزار تمەن) بگەڕێنەوە سەر کاروباری خۆیان! ئەوە لە حاڵێك‌دایە کە قازانجی ئەو کۆڵبەری‌یە لە ڕۆژ دا لە ٥٠٠٠ هەزار تمەن بۆ سەرێ تێناپەڕێ.ملدانی ئەوان بەو چارەنووسەش لەو دۆخەرایە کە بێکاری, گرانی, و ڕۆژ ڕەشی لە هەموو بارێکەوە تەنگی بە خەڵکی کوردستان هەڵچنیوە. ئەوان لە پڕووکانی لەش و گیانیان خۆش دەبن و بەرەو ڕووی ئەو هەموو مەترسی و کارەساتانە دەبنەوە, تەنیا لە پێناو دەسخستنی لانیکەمی بژیوی ژیانیان و ئەوەش دیاری و ویستی ئەو ڕێژیمەیە کە تینووە بە خوێنی ڕۆڵەکانی ئەوگەلەو لە ڕیزی دوژمنە سوێندخواردووەکانیەتی. لە ڕاستی دا ئەوە گۆشەیەك لە پێناسەی نەتەوەیەکە کە لە چوار چێوەی ئێرانێکی دژ بە هەموو مافەکانی و نامۆ بە هەموو داوا ڕەواکانی ناچار بە ژیانێکی کۆڵەمەرگی کراوە.

هەر لە جێ دا هۆی هەڵدانی هەژاری, بێکاری و گەشەسەندنیان لە کۆمەڵگای کوردستان دا وپەنا بردنی دانیشتوانی ئەم هەرێمە بۆ هەر چەشنە کارێکی تاقەت پرووکێن و پر مەترسی دەگەڕێتەوە سەر دواکەوتوو ڕاگیراوی و گەشەنەکردنی کوردستان.

بەڵام هەر هۆی گەشەنەسەندنی کوردستان چ لە بواری ئابووری و چ لە بواری سیاسی و کۆمەڵایەتی‌دا گرێدراوە بە نێوەڕۆکی سیاسەتە شوڤینانە و دژە کوردانەی دەسەڵاتبەدەستانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی.

ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی بە سەرنجدان بەوەی کە هەر لە سەرەتاوە بزووتنەوەی مافخوازانەی گەلی کورد و خەباتگێرانی کوردستانی وەك چقڵی چاو و لەمپەری جێبەجێ کردنی سیاسەتە دژی گەلی‌یەکانی زانیوە و لە ڕوویەکی دیکەشەوە بەهۆێ بیری شوڤینانە و بە بیانووی پڕو پووچی وەك نەبوونی ئەمنییەت و هەبوونی ڕەوتی ئازادیخوازی (هەلبەت لە ڕوانگەی ئەوانەوە جودایی خوازی) کوردستان, نیشتمانی ئێمەیان لە هەژاری و دواکەوتوویی دا ڕاگرتوە و هەوڵی سڕینەوەی شوناسی نەتەوەیی و مێژوویی‌یمانی داوە و هەر کاتێکیش مەترسی‌یەك بەرەو ڕووی دەسەڵاتەکەیان بۆتەوە, کردویانین بە قەڵغانی بەڵاو و نازناوی "ڕەسەنترین ئێرانی"و بوێرترین "سنوور پارێزی" داوەتە پاڵمان.

سڕینەوەی ئاسەواری هەژاری, بێکاری و دواکەوتوویی کوردستان بە گشتی و ناوچە سنووری‌یەکانی کوردستان بەر لە هەموو شتێك بەستراوەتەوە بە خۆشکردنی بواری گەشەی سیاسی و ئەو جار گۆڕینی ڕوانگەی ڕێژیم سەبارەت بە کێشەی نەتەوەیی لە کوردستان و بە دوای ئەوە دا دانانی پلانی کارامەو" بازدەرانەو جەهێشی" لە بواری سەرمایەگوزاری, دامەزراندنی کارخانە و کارگە و پیشەیی‌یەکان و پشتگیری‌یەکان لە ناوەندەکانی بەرهەمهێنەری دەرفەتی کار و بەشی خسووسی و تەرخانکردنی بۆدجە بە مەبەستی نۆژەنکردنەوە و مۆدێرنیزە کردنی کشتوکاڵ, ئاژەڵداری و بەشەکانی دیکەی گەشەی ئابووری . ئەوەش نە لە ئێرادەی دەسەڵاتبەدەستانی ڕێژیمی کۆماری ئیسلامی دەوەشێتەوە و نە ئەو بیرە شوڤینانەو دژی گەلی‌یە لە خۆی دا توانای نوێبوونەوە و بە خۆدا چوونەوە شك دەبا.

@@JJJ

ناسیونالیزمی مەدەنی،

یان گەڵاڵەیەك بۆ سڕینەوەی ناسنامەی نەتەوەیی کورد

سەرکاو

بەشی یەکەم

ئاماژە:

هەر لە سەرەتای پرۆسەی مودیرنیزاسیونی سیستمی سیاسیو پەسند کرانی قانوونی مەشرووتە لە سەر بنەمای بە رەسمی ناسینی ناسنامەی فارسی و پشتگوێخرانی ناسنامەی کوردی لە دوایین ساڵانی دەسەڵاتی قاجارەکاندا، بەردی بناخەی دژایەتی لەگەڵ دیموکراسی، مافی نەتەوەیی، مافی هاووڵاتیتی، بەشداری و پێشبرکی سیاسی، کوشتنی جیاوازییەکانو، هەروەها رەواییدان بە زەبروزەنگ سەرکوت دانرا. هەر لەو دەمەی را تاقمێك بە ناو نووسەر و بیردۆز بە نووسینی کتێبو بڵاوکردنەوەی بابەتی جۆراوجۆری نازانستی کە لە روانگەی زۆربەی لێکۆڵەرانەوە بایەخێکی ئەوتۆیان نیە. بە مەبەستی ئینکارو چەواشەکردنی راستییە پێوەندیدارەکان بە کێشەی کوردەوە و داکۆکی لە سیاسەتی رەسمیی دەسەڵاتی حاکم، وەخو کەوتن. کە بەشێکی زۆریان بۆ خوێنەران ناسراون. یەکێك لەو کەسانە، حەمیدرەزاجەلایی پوور، بە ناو کارناسی کێشەی کوردە. ناوبراو لە مانگی خەرمانانی رابردوودا بە بڵاوکردنەوەی بابەتێك بە ناوی، ناسیونالیزمی مەدەنی، گەڵاڵەیەك بۆ گەیشتنی "هاووڵاتییان"ی کورد!؟ بە مافەکانیان، لە رۆژنامەی "شەرق"و سایتی"گویا"دا، سەرجەم دەسکەوتەکانی ناسیونالیزمی کوردی لە کوردستانی ئێرانی شێواندووەو بە هێنانەوەی چەند فاکتێکی لاواز، دەیهەوێ دەسەڵاتە پەڕپووت، سوننەتی و نارەواکەی کۆماری ئسلامیی و شۆڤینیزمی فارسیی پێ بپارێزێ. بابەتێکی شێواوی ئەوتۆ، پێویستیی بە روونکردنەوەو راڤین هەیە، بو ئەوەی خوێنەرانی بەڕێزی "کوردستان" بە گشتی و لاوان بە تایبەتی لە ئەسڵی کێشەکەو مەبەستەکانی ناوبراو تێ بگەنو لە شێوازی بیرکردنوەی کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامیی سەبارەت بە دۆزی کورد ئاگادار بن. پێویستە بەر لەوە بەرپەرچی درۆو بۆختانو چەواشەکارییەکانی جەلاییپوور بدەینەوە، دەبێ ئاوڕێك لەو سیاسەتو هەڵوێستە شۆڤینیستیو نادێموکراتیکانەش بدەینەوە کە هەشتا ساڵ پترە کوردیان خستۆتە شەڕێکی دوورو درێژو پەراوێزەوە، تابزانین رەگو ریشەی ئەم شەڕو ململانییە سیاسییە لە کوێ دایە.

قانوونی مەشرووتە و کورد

لە قانوونی بنچینەیی ساڵی ١٢٨٥(١٩٠٦) دا هاتوە کە حاکمییەت لە ئێرادەی گشتیی نەتەوەی ئێرانەوە سەرچاوە دەگرێ. کە لە راستی دا مەبەست لە "نەتەوەی ئێران" ناسیونالیزمی شوڤینیستی فارسەو تەنیا ناسنامەی فارسی بە رەسمی ناسراوە و فرە نەتەوەییو فرە کولتوری، واتە مافەکانی نەتەوەکانی وەك کورد، تورك، بەلووچ، عەرەب و ... هتد، هیچ جێگەیەکیان لە قانوونی بنچینەیی مەشرووتەدا نیەو حاشایان لێکراوە. ئەو حاشا لێکردنە بەو مانایە دەبووکە پرۆسەی سیاسی قەت نەیدەتوانی دیموکراتیك بێ. تەنانەت ئەگەرهەڵبژاردنی گشتی و دەورەییش بەرێوە چووبا. ئەمە نیشان دەدا کە قانوونی مەشرووتە لە سەر بنچینەیەکی نادێموکراتیك دامەزرابوو. چونکە جگە لە ناسنامەی فارسی چ ناسنامەیەکی دیکەی بە رەسمی نەدەناسی و هەر چەشنە بزاڤێکی گەلانی دیکە بە گشتیو گەلی کوردی بە تایبەتی بۆ گەیشتن بە مافەسیاسییەکانیان وەك هەرەشە بۆ سەر یەکپارچەیی قەوارەی سیاسیی دەسەڵات دەزانی. هەر لێرەوە،و لە سایەی ئەم قانوونەدا مافە سیاسی، نەتەوایەتی، کەلتووری، فەرهەنگیو هاووڵاتییەکانی گەلانی ئێران پێشێل کران. لەوەها هەلومەرجێك دا، هەر بزاڤێکی نەتەوەیی بە چەك وەڵام دەدرایەوە و بێجگە لە زمانی سەرکوت و قڕکردن رێگا چارەیەکی دیکەی نەبوو. ئەمە بووجێگای مەسەلەی کورد لە پرۆسەی مودیرنیزاسیون لە ئێراندا. لێرەدا قانوونی مەشرووتە کە بە نێو قانوونێکی مودیرن و دیموکراتیك بوو، سێ کێشەو ئاستەنگی مەزنی خولقاند. یەکەم، کێشەی فرەنەتەوەیی multi nations ی بە چارەسەرنەکراوی هێشتەوە، دووهەم، رەواییدا بە ستەمو چەوسانەوەو ئاسیمیلاسیونی نەتەوایەتی. سێهەم ، بوو بۆ پاڵپشتی پرۆسەی سەقەتی مۆدێڕنیزاسیۆن لە دەورانی پەهلەویدا.

پەهلەویی یەکەم و کورد

ئاشکرایە کە هەم بنەماڵەی قاجار کە قانوونی مەشرووتەیان بە شتێکی نەخوازراو داسەپاو دەزانیو هەم لەو سەردەمەدا ئەم قانوونە (سەرەرای کەموکورتییەکانی) بە قازانجی وڵاتانی بیانییش نەبوو، بۆیە رەزاخان بە کودەتایەك کە لە ساڵی (١٢٨٩)دا بە یارمەتیی وڵاتانی ئورووپایی کردی، ئەو برە ئازادیو مافانەش کە لەو قانوونەدا دانیان پێدا نرابوو بە دامەزراندنی دەسەڵاتێکی سەنترالیستیی رەهای پێشێلی کردن. رەزاخان وەك جەماڵ نەبەز دەڵێ، دوژمنی ئازادی، دێموکراسی بووو بیرێکی توتالیترانە، شۆڤینانە و دیکتاتورانە هەبوو. بێگومان بیرو بۆچونێکی ئەوتو نەیدەتوانی سیستمێکی دێموکراتیکی مۆدێڕن دامەزرێنیو مافو ئازادییە نەتەوایەتییەکان دابین بکاو کۆمەڵگای دواکەوتوی ئەو دەم بەرەو کۆمەڵگایەکی مەدەنی ومودیرنی راستەقینەی پاڵ پێوەنێ. بۆیە کودەتای رەزا پەهلەوی، بوو بە سەرەتای قوناخێکی پرلە ستەم، دیکتاتوری، درندایەتی،زەبروزەنگ، کوشتن، برین، برسێتی، هەژاری، راگواستن، سووکایەتی بە تایبەتمەندییە نەتەوەییەکانی کورد، ئازەری، بەلووچ، عەرەب، تورکمەنو سرینەوەی جیاوازییەکان. چونکە رەزا خان هەروەك د. یاسن سەردەشتی دەڵێ: "بۆچوونێکی واقعبینانە و پشوویەکی درێژەی نەبوو کە پێویست بوون بۆ گورێنی رەوشە دواکەوتووەکەی ئێران و پێکهێنانی دەوڵەتێکی مۆدێڕنو جێکردنەوەی ئاکارەرۆژئاواییەکان تیایدا. شایەنی باسە دامەزراندنی حکوومەتیکی لیبرال، چەسپاندنی دێموکراسی، فرەمێنبەری، داهێنانی ناسنامەیەکی نیشتمانی لە بەرژەوەندی هەموان، یەکسانی، بەشداریکردنی سیاسی، دابەشکردنی بەرژەوەندییە ماددییەکان و دادی کۆمەڵایەتی، ئەمانە هەموو مەرجی گرنگی هاتنە دی دەوڵەتی مودیرنن کە رەزا شا هەر بڕوای پێیان نەبوو".

رەزاخان

لە ئاکامی زاڵبوونی روانگەی پاتریمونیالیستی بەسەر پێکهاتەو پێوەندیی دەسەڵات لەم دەورەیەدا، کەشوهەوایەکی پرلە سەرکوتو توقاندن بە تەواوەتی باڵی بە سەر کۆمەڵگادا کێشا کە ئیدی قانوونی بنچیتەیی و پارلمان لە سونگەیروانگەیەکی ئەوتۆوەچ مانایەکیان نەما و، بە کردەکی دەسەڵاتی رەزاشا لە چوارچێوەی سوننەتی دا مایەو،و بە تەواوی بەرسینگی گەشەپێدانی سیاسی، واتە پەرەسەندنی بەشداری وپێشبرکی سیاسی لە خەڵك گرت

هەندێك هەنگاوی رەزاشا بۆ سەپاندنی ناسیونال شوڤینیستی فارسی

رەزاشا لە چەند ئاستی جیاجیا دا و بە چەند شێوە و بە پێی زۆر بەڵگەی حاشاهەڵنەگر سەلماندی کە یەکەم، سەپاندنی ناسیونالیزمیکی شوڤینستی فارسیی دەوێ. دووەم، بە هەموو شێوەیەك دژی مافەکانی گەلانی غەیرە فارس و بە تایبەت کوردە و تەنانەت بۆ جێبەجێکردنی سیاسەتەکانی لە پەنا بردنە بەر ژنوسایدیش ناپریگیتەوە، سێیەم: بۆنیاتنانی حکوومەتیکی ناوەندیی دیکتاتوریی مەبەستە کە، تاکە ئامرازی پاراستن وبردنە پێشی سیاسەتەکانی سیستمێکی ئەوتۆ، هێزو باسکی ئەرتەشە. چونکە هەر وەك دەرکەوت، ناوبراو لە جیاتیی ئەوەی لە ئەرتەش بۆ بەرەنگار بوونەوەی هەرەشە دەرەکییەکان کەڵك وەربگرێ. بۆ سەرکوت، کوشتو بر، راگواستن و تواندنەوەی گەلانی ئێران کەڵکی وەردەگرت. دیارە نابێ ئەوە شمان لە بیر بچێ کە بورژواو دەرەبەگ، ئاریستوکراتو لە هەموان زیاتر رووناکبیرانی شۆڤینیستی فارسیش لەم پێناوە هاوکارو پشتیوانی ناوبراو بوون. رەزاشا بەڕەسمی ناسینی وشەی "ئێران" (١٣١٤)، ویستی وا نیشان بدا کە حکوومەتی ئێران، تەنیا حکوومەتی فارسان نیە، بەڵکوو هی سەرجەم گەلانی ئێرانە. بەڵام ئەمە تەنیا هەوڵێك بوو بۆ پەردە پۆشیی سیاسەتی ئاسیمیلە کردنی ئەو گەلانە. بۆ نموونە یەکێك لە شۆڤینستانی فارس لەو سەردەمەدا، ئا بەم شێوە زەقو ئاشکرایە رووی راستەقینەی سیاسەتەکانی رەزاخان باس دەکا "پێویستە لەسەر هەموو ئەوانەی مێژووی ئێرانو زمانی فارسیو ئایینیان لا بەرزو مەزنە باش بزانن کە بە لاوازبوونو کەمکردنەوەی دەوڵەتی ئێران، زۆر زەرەرمەند دەبن، هەتا هاووڵاتیان بە پلەی یەکەم خۆ بە ئێرانی نەزانن خۆ بە تورك، عەرەب، کوردو لور بزانن رووخانو مەترسی هەرەشە لە ئێران دەکا لەبەر ئەوە پێویستە خۆمان لە زمانە ناوچەیی و هەستو سوزی عەشایریو هەریمی رزگار بکەینو دانیشتوانی ئێران بکەینە یەك میللەت". ئەم قسەیە لە چەند لاوە جێگای سەرنجە.١ــ پێداگرتن لەسەر بەرزی و مەزنیی زمانو مێژووی فارسی٢ــ هەست کردن بە مەترسیی زمانو مێژووی غەیرە فارسان کە، وەك زمان و کولتووری ناوچەیی و عەشایری باسی کردون ٣ــ رەواییدانو هاندانی کاربەدەستان بۆ بنبرکردنی ئەم چەشنە مەترسیو هەڕەشانە، بە هەموو جۆرێك، چونکە هەروەك باس کرا قانوون بە تەواوەتی رێگای بەرەنگاربوونەوەیانیدا بوو.

هەروەها چەند نموونەیەکی دیکەی ئەم چەشنە حاشالێکردنانە، یەکەم، قسەکانی کاربەدەستێکی رێژیم بە ناوی "عەلی دەشتی"ن کە لە مەجلیسی ئەودەم دا کردنی، ناوبراو گوتی: "لە ئێراندا کێشەیەك بە ناوی کێشەی کوردەوە نییە، کوردەکان لە ئێراندا وەك کەمینەی نەتەوەیی مامەلەیان لەگەڵدا ناکرێت". دووەم، بڕیاری ساڵی ١٩٢٨ واتەبریاری یەکدەستکردنی روخساری گەلانی ئێران بوو،کە بە پێی ئەم بریارەش لەبەر کردنی جلوبەرگی نەتەوەیی قەدەغەکراو بۆ سڕینەوەی زمانو کولتووری کوردیو زاڵکردنی زمانی فارسیو لە کوردستاندا، ناوی زۆر شوێنی جوغرافیایی وەك، شار، گوند، چۆمو چیا گۆردران. بزووتنەوە کوردییەکانو تێرور، کوشتنو دەربەدەرکردنی سەرکردەکانیاندا. سێیەم، بەشداریکردنی جیددیی لە ئاستی نێوخۆداو دەرەوە لە سەرکوتی بزاڤە کوردییەکان لە ئاستی نێوخۆدا، تێرۆری سمکۆو دامرکاندنەوەی شۆڕشەکەی، گرتنی سەردار رەشیدو راوەدوونانی جافرسانی هەورامانو... هتدو، هەروەها لە ئاستی دەرەوەش بە شداریی لە سەرکوتی شۆرشی ئاگریو گرتنو کوشتنی شۆڕشگێڕانو کوژاندنەوەی بزووتنەوەی شێخ مەحموود، بەستنی پەیمانی سەعدئاباد و پەیمانی هاوکاری لەگەڵ دەوڵەتی تورکیە(١٩٣٤)دا کردو بۆ قەڵاچۆکردنی هەڕەشەی کورد بەو پەری تواناوە هەوڵی دا.

لە ئاکامی زاڵبوونی روانگەی پاتریمونیالیستی بەسەر پێکهاتەو پێوەندیی دەسەڵات لەم دەورەیەدا، کەشوهەوایەکی پرلە سەرکوتو توقاندن بە تەواوەتی باڵی بە سەر کۆمەڵگادا کێشا کە ئیدی قانوونی بنچیتەیی و پارلمان لە سونگەیروانگەیەکی ئەوتۆوەچ مانایەکیان نەما و، بە کردەکی دەسەڵاتی رەزاشا لە چوارچێوەی سوننەتی دا مایەو،و بە تەواوی بەرسینگی گەشەپێدانی سیاسی، واتە پەرەسەندنی بەشداری وپێشبرکی سیاسی لە خەڵك گرت. کە هەر وەك باس کرا، بە گشتی دیکتاتورییەکی پرلە زەبرو زەنگی لێ کەوتەوە کە لە مێژوو دا بە دیکتاتوریی بیست ساڵەی رەزا شا ناسراوە. ئەمانە نموونەگەلێکی گچکە بوون لە رەفتاری درندانەی دەسەڵاتی پەهلەویی یەکەم دەرحەق بە کورد.

بە هۆی لایەنگریی رەزاشا لە ئالمانی هیتلێری لە شەڕی دووەمی جیهانیداو، گوێنەدانی بە ئاگادارییەکانی هاوپەیمانان. هێزەکانی بریتانیاو رووسیە لە ٣ی خەرمانانی ١٣٢٠دا هاتنە ئێرانو کوتاییان بەو دیکتاتورییە بیست ساڵەیە هێناو ئەرتەشی شاهەنشاهییان هەڵوەشاندەوەو لیکیان پرژو بڵاو کردو شوێنەواریان لە کوردستاندا بریو بۆیە چەکوچولێکی زۆر بۆ خەڵکی کوردستان بە جێ ماو بە رووخانی دیکتاتوریی رەزاشا کورد ئاهی وەبەر هاتەوەو بە خیرایی دەستی کرد بە چالاکی ئاشکرای ورێکخستن سیاسیو دامەزراندنی دەسەڵاتێکی خومالّی لە ناوچەیەکی بچووکی کوردستاندا.

سەرچاوەکان:

١ــ بیری نەتەوەیی کوردی، جەماڵ نەبەز

٢ـ ئیمپراتوریای لم، د. رەفیق سابیر

٣ـ کوردستانی ئێران(١٩٣٩ ـ١٩٧٩)، د. یاسین سەردەشتی

٤ـ مەسەلەی کوردو قەیرانی سیاسی لە ئێراندا، د. عەبباسی وەلی، گزنگ ژمارەی ٢١

٥ـ عقل در سیاست. حسین بشیریه

شەڕ لە پێناو ئاشتیدا

رامبود لوتفپووری

شەڕ یەکێ لەو دیاردە کۆمەڵایەتییانەیە کە وەک تایبەتمەندییەکی دانەبڕاوی ژیانی کۆمەڵایەتیی مرۆڤ بەردەوام تێکەڵاوی رەوتی خەملان (تکامل)ی مێژوویی مرۆڤو کۆمەڵگاکەی بووە. بەشێوەیەک کە دەتوانین بڵێین شەڕ بەدیهێنەری مێژووی مرۆڤە. بەواتایەکی دیکە مێژوو، زیاتر بەسەرهاتی سەردەمی شەڕەکانە تا سەردەمانی ئاشتی. کەوابوو دیاردەیەکی ئەوەندە گرینگ، پێویستیی بە تێڕامانو لێکدانەوەی کاریگەرییەکەی لەسەر لایەنە جۆراوجۆرەکانی ژیانی کۆمەڵایەتیی مرۆڤ هەیە.

شەڕ تەنیا رووبەڕوبوونەوەو لێکدانی فیزیکیی مرۆڤ یا گرووپە ئینسانییەکان نیە، بەڵکوو گەلێک رووبەڕووبوونەوەی دیکەش وەک شەڕی دەروونی، شەڕی ساردو... لە خۆ دەگرێ. تەنانەت بەربەرەکانێ بۆ مانەوەش کە لە سروشتو لەنێو هەموو بوونەوەرەکاندا لە گۆڕێ دایە بەجۆرێک دەچێتە خانەی شەڕەوە، بەڵام ئەوە باسێکە کە لە چوارچێوەی بەرتەسکی ئەم وتارەدا ناگونجێ، ئەوەی لێرەدا تەوەری باسەکەی ئێمەیە، رەهەندی ئینسانیی شەڕە، ئەویش نەک بەربەرەکانێی تاکەکەسی بەڵکوو لە ئاستی کۆمەڵگاو کۆمەڵە ئینسانییەکاندا.

کەوابوو هەرچەشنە رووبەڕوونەوەو بەربەرەکانێیەک کە بە مەبەستی لەنێوبردن، زەبرلێدان، تۆقاندن یا پێشگرتن بەلایەنی دژ بێ، دەتوانێ لەم چوارچێوەیەدا جێ بگرێ. "کوینسی رایت" لە پێناسەی ئەم دیاردەیەدا دەڵێ: "شەر دەتوانێ وەک بەربەرەکانێیەکی هاوکات لەنێوان هێزە چەکدارەکان، هەستە خەڵکییەکان، دەمارگرژییە حقووقییەکانو کولتووره نەتەوەییەکاندا لەبەرچاو بگیردرێ."[١]

هەروەها "کلاوزێویتس" سەبارەت بەم چەمکە دەڵێ: "شەڕ کردەوەیەکی توندوتیژانەیەکە مەبەستی بەچۆکداهێنانی لایەنی بەرامبەر، بۆ جێبەجێکردنی ویستەکانی ئێمەیە."[٢]

بۆچوونەکان سەبارەت بە شەڕ جیاوازن، هێندێک بۆچوون لایەنگریی لێدەکەنو بە فاکتەری پێشکەوتنی مرۆڤو کۆمەڵگای دەزانن، هەروەها لەسەر ئەو باوەڕەن کە شەڕ دیاردەیەکی هەمیشەییەو بەرهەمی سروشتیی ژیانی کۆمەڵایەتییە، شەڕ لەم روانگەیەدا پاڵوێنەی کۆمەڵگای ئینسانییە بۆ جیاکردنەوەی گرووپە بەهێزەکانو لەنێوبردنی لاوازەکان. هێندێک لە بیرمەندانی ئەم روانگەیە، وەک کانت شەڕ وەک دیاردەیەکی خراپ، بەڵام پێویستو داسەپاوی ژیانی کۆمەڵایەتی لەبەرچاو دەگرن. بۆ وێنە کانت دەڵێ: "ئاشتیی هەمیشەیی قەت سەقامگیر نابێ، بەڵام دەتوانین یەکجار زۆر لێی نزیک ببینەوە."[٣]

تاقمێکی دیکە لە لایەنگرانی ئەم روانگەیە، بۆچوونێکی پۆزێتیڤتریان سەبارەت بە شەڕ هەیە، بۆ نموونە "نیچە"، زۆر راشکاوانە رێز لە شەڕ دەگرێو دەڵێ: "ئێوە دەبێ وەک ئامرازێک چاو لە ئاشتی بکەن کە لە خزمەتی شەڕە نوێیەکان دایەو، پێویستە کورتخایەنترین ئاشتییەکان هەڵبژێرن... شەڕ دەبێ بێبەزەییانە بێ، تا ئاکامێکی لێبڕاوی لێ بکەوێتەوە. ئازایەتیو دلڕەقی، نەترسی، فێڵ، هوشیاری، دەلەسەو بەکورتی لە یەک وشەدا، دەسەڵات، تەنیا گەورەیی گەلێکن کە لە شەڕدا جێگای پەسندو رێزن."[٤]

یا لەم بوارەدا ماکیاولی دەڵێ: "هەر شەڕێک، لەگەڵ ئەوەدا کە بە پێویست زانرا، دادوەرانەیە."[٥]

لە پاڵ ئەم بۆچوونانەدا، هەندێ بۆچوونی دیکەش لە ئارادان کە رەخنەگری شەڕو بیرۆکە شەڕسالارەکانن. ئەمانە زیاتر جەخت لەسەر لایەنە زیانبارەکانی شەڕ دەکەنو بە بەرهەمی پێکهاتەگەلێکی هەڵەی کۆمەڵایەتیی دەزانن. بیرمەندانێکی وەک "ڤۆڵتێر"و "ژان ژاک رۆسۆ" لە ریزی لایەنگرانی ئەم بۆچوونەدان.

ئەمە لێکدانەوەیەکی زۆر کورتی شەڕو بۆچوونە پێوەندیدارەکانی بوو، لێرەدا ئێمە بڕیارێکی لێبڕاو لەسەر هیچ کام لەم بۆچوونانە نادەین، تەنیا شەڕ وەک دیاردەیەکی کۆمەڵایەتیو ریالیزمی ژیانی کۆمەڵایەتیی مرۆڤ قبووڵ دەکەینو ئەم باوەڕەش "کە ئەگەر کۆمەڵگای ئینسانی نەتوانێ ئاشتییەکی هەمیشەیی بەخۆوە ببینێ، لانیکەم "کانت" گوتەنی، دەتوانێ زۆری لێ نزیک ببێتەوە"، دەکەین بە بناغەی باسەکەمانو هەوڵ دەدەین یەکێ لە رێگاکانی گەیشتن بە ئاشتی کە شەڕی دژی شەڕ، یا شەڕ لە پێناو ئاشتی دایە، تاوتوێ بکەین.

ئاشتیخوازیی شەڕخوازانە:

رەنگە ئەم زاراوەیە لە رواڵەتدا ناتەباییەکی پێوە دیار بێ، واتە چۆن دەکرێ خەمی سەقامگیرکردنی ئاشتیت هەبێو لە هەمان کاتیشدا شەڕخواز بی؟ بەڵام ئەمە دەستەواژەیەکی نوێ نیە، لە ساڵەکانی ١٩١٤ تا ١٩١٨ی زایینیشدا لایەنەکانی شەڕ دەیانگوت شەڕ دەکەین بۆ بنەبڕکردنی شەڕ. دیارە ئەم بابەتە لە بیرۆکەی دەوڵەتی یەکگرتووەوە سەرچاوە دەگرێ، وەک "ناپێلئۆن" دەیگوت بۆ سەقامگیرکردنی ئاشتیو ئاسایش ویستوومە دەوڵەتێکی یەکگرتوو دروست بکەم، واتە جیهان دەبێ فەرمانڕەوایەکی هەبێ. ئەم بیرۆکەیە بە هەندێک گۆڕانکارییەوە ئێستاش لە ئارادایەو وەک یەکێ لە رێگاکانی گەیشتن بە ئاشتی لەبەرچاو دەگیردرێ. ئەگەر پێشتر باس لە دەوڵەتێکی یەکگرتوو دەکرا، ئێستا باسی کولتوورێکی یەکگرتووە بە جیهانیبوونەوەی ئابووری دەکرێ. واتە لەلایەک کولتوورێکی یەکگرتوو کە هەمان کولتووری رۆژئاواییە، ئەویش لە چەشنی ئامریکاییەکەیە نەتەوەکان لەباری بیروڕاو هەڵسوکەوتەوە لێک نزیک دەکاتەوەو لەلایەکی دیکەش جیهانیبوونەوەی ئابووری بەرژەوەندیی دەوڵەتەکان لە بواری ئابووریو سیاسییەوە لێک نزیک دەکاتەوە، ئەمەش یەکیەتییەکە لە عەینی فراوانیدا، واتە یەکگرتنە نە یەکبوون. ئەم پرۆسەیە وەک نەزمێکی نوێی جیهانی کە وڵاتانی زلهێزی دنیا بە سەرۆکایەتیی ئەمریکا سەرقافڵەیی، بانگەشە بۆ جیهانگیربوونی هەندێک چەمکی وەک دێمۆکراسی، بازاڕی ئازاد، پاراستنی مافی مرۆڤو... دەکا.

بەڵام خاڵی گرنگ لێرەدا ئەوەیە کە ئەم نەزمە نوێیە وەک هەر دیاردەیەکی نوێی دیکە سەرەتا کێشە خوڵقێنەو لەگەڵ دژایەتیو بەرخۆداندا بەرەوڕوو دەبێ. هەوڵدانی شارستانییەتی رۆژئاوا بۆ سەقامگیرکردنی عەقڵانیەتی مۆدێڕنو ئەم نەزمە نوێیە، بەشێوەیەکی سروشتی دژکردەوەی شارستانییەتەکانی دیکەی بەدواوەیە کە لەم پرۆسەیەدا خۆیان لەبەردەم هەڕەشەو مەترسیی تواندنەوەو لەنێوچووندا دەبینن، ئەمەش پێکهێنەری ئالۆزییو تێکچڕژانی شارستانییەتەکانە، کە "هانتینگتۆن" نێوی "ململانێی شارستانییەتەکان"ی لەسەر دادەنێ. بەڵام ئەوەی کە لێرەدا شایانی باسە، چۆنیەتی ئەم ململانێیەیە، چونکە ئەم ململانێیە بەربەرەکانێیەکە کە رۆژئاوا پێکهێنەریەتیو رۆڵی هێرشبەری تێدا دەبینێ، بۆیە جۆرو شێوەی بەربەرەکانێیەکەش ئەو دیاری دەکا. شارستانییەتەکانی دیکەی وەک کۆنفۆسیۆسیو ئیسلامییش لەم رووبەڕوبوونەوەیەدا کەوتوونەتە دۆخێکی هەڵچوونەوە، کەرەستەو ئامرازی پێویست بۆ ئەم چەشنە خەباتەیان پێ نیە. واتا کولتووری پاسیڤو نەریتیی ئەم ژیارانە توانای بەربەرەکانێ لەگەڵ کولتووری ئەکتیڤو عەقڵانیی رۆژئاوا نیەو لە بواری ئابووریو تێکنۆلۆژیاشەوە، گەشەیەکی ئەوتۆیان نەکردووەو بەربەرەکانێی رۆژئاوایان پێناکرێ. بە واتایەکی دیکە هەم لە بواری عەقڵانیەتی کولتوورییەوەو هەم لەبواری عەقڵانییەتی ئامێرییەوە لاوازترنو دەسەڵاتی لایەنی بەرامبەریان بەهێز پێ نیە. ئەم ناهاوسەنگییە لە بواری سایکۆلۆژیی کۆمەڵایەتییەوە ئەم ژیارانە تووشی کێشەو قەیران دەکاو دەبێتە هۆی سەرهەڵدانی هەندێک رامانو کردەوەی ئانۆرماڵی وەک گەڕانەوە بۆ رابردوو، نەریتخوازی، بنەماخوازی، تیرۆر، سانسۆرو هتد لەنێویاندا. ئەم دیاردەیە لە وڵاتانی ئیسلامیدا زەقو بەرچاوترە، ئەم وڵاتانە نە توانای بەربەرەکانێ بەو فورمولە نوێیەیان هەیەو نە دانیش بە شکستەکەیاندا دەنێن، بۆیە بە داخستنی دەرکەکانیان بە رووی هەزرو کولتووری رۆژئاواییو بەرهەمهێنانی رامانی کوشتنو توقاندن، هەوڵی دوورخستنەوەی ئەم ژیارە لە خۆیان دەدەن. بە تیۆریزەکردنەوەی بنەماخوازیی دینی هەوڵ دەدەن ئایدۆلۆژیای ئیسلامی وەک ئالتێرناتیڤی سێکۆلاریزمو دێمۆکراسی رۆژئاوایی زەق بکەنەوەو بە کەڵکوەرگرتن لە ئامرازی تیرۆر، رۆژئاوا ناچار بە پاشەکشە بکەن، بۆیە دەیانهەوێ شێوازی بەربەرەکانێیەکە بگوازنەوە بۆ شێوازێ کە ئامرازەکەیان پێ بێ. بەڵام ئەوەی کە لێرەدا گرنگو جێگای مەترسییە، هەوڵی ئەم وڵاتانەیە بۆ بەدەستهێنانی ئامرازێ کە وەک فاکتەرێکی بەربەستیانە کەڵکی لێوەربگرنو ئامانجەکانیانی پێ مسۆگەر بکەن، کە ئەویش هەمان چەکی کۆکوژە.

پەرەسەندنی چەکە کۆکوژەکانو هەڕەشەیان لەسەر ئاشتیو ئاسایشی جیهان:

ئەگەرچی هێندێک لە بیرمەندان لەسەر ئەو باوەڕەن کە چەکە کۆکوژەکان بەتایبەت چەکی ناوکی سەبارەت بە شەڕەکان فاکتەرێکی بەربەستیانە بووەو لە سەقامگیریی ئاشتیدا رۆڵێکی پۆزێتیڤی بینیوە (بەهۆی پێشبڕکێی پیشەسازیو ئابووریی وڵاتانی پێشکەوتووو مەترسییەکی کاولکەر کە بەکارهێنانی ئەم چەکانە لە شەڕەکاندا هەیانە)، بەڵام بڵاوبوونەوەی ئەم چەکە لەنێو وڵاتانی دواکەوتووی جیهاندا کە لە بواری ئابووریو پیشەسازییەوە گەشەیەکی ئەوتۆیان بەخۆوە نەدیوەو شتێکیان بۆ لەدەستدان نیە، بەتایبەت کە خاوەن ئایدیۆلۆژیایەکی ئاسمانیو مەزنخوازی وەک ئیسلامیش بن، نەک هەر بوار بۆ ئاشتیو ئاسایشی جیهانی نارەخسێنێ، بەڵکوو هەڕەشەیەکی مەزنە لەسەر ئاشتیو ئاسایشو بەگشتی کۆمەڵگای ئینسانی.

لێرە دایە کە پێویستە جیهان بەشێوەیەکی پراکتیکو بە جیددی هەڵوێست بگرێو تەنانەت لە هەندێک نموونەشدا ئەگەر پێویست بوو، لە رێگای شەڕو بەشێوەی چەکدارییەوە پێش بەم رەوتە بگرێ. ئەگەرچی شەڕ وەک خۆی بەتایبەت لەم سەردەمەدا رەنگە دیاردەیەکی باشو بە قازانجی مرۆڤایەتی نەبێ، بەڵام لە هێندێک نموونەی ئەوتۆداو بۆ پاراستنی ئاشتیو ئاسایش لە جیهاندا رەوایی بەدەست دێنێ. لە دۆخێکی ئەوتۆدا شەڕ نەک هەر نابێتە هۆی دواکەوتن، بەڵکوو جیهان بەرەو ئاسایش، ئاشتی، ئازادی، پێشکەوتنو دێمۆکراسی پاڵ پێوە دەنێ. ئەو شێوە شەڕە بەتایبەت بۆ ئەو نەتەوانەی کە دەوڵەتە دیکتاتۆرەکانیان لە مافاکانیان بێبەشیان کردوون، پەیامهێنەری ئاشتیو ئازادیو پێشکەوتنە. بەپێی ئەم کردەوانەی کە لەم چەند ساڵەی دواییدا لە وڵاتانی تیرۆریستپەروەری وەک ئێران، عێراق، ئەفغانستانو گرووپە داردەستەکانیان وەک حیزبوڵلا، ئەلقاعیدە، ئەنسارولئیسلامو... دیتمان، پێشبینی دەکرێ کە ئەگەر ئەم وڵاتانە چەکی ناوکی بەدەست بێنن، چ کارەساتێک لە دنیادا روو دەدا.

کەوابوو شەڕی دژە تیرۆرو شەڕ لە پێناو رێگرتن لە بڵاوبوونەوەی چەکە کۆکوژەکاندا نەک هەر شەڕێکی نارەواو ئیمپریالیستی نیە، بەڵکوو تەواو بە پێچەوانەوە شەڕێکە لەپێناو ئاشتیدا.

لە کۆتاییدا ئاماژە بە چەند وتەیەکی فەیلەسووفو بیرمەندی هاوچەرخ "کارل پوپێر" دەکەین کە ساڵی ١٩٩٢ لە وتووێژێک لەگەڵ گۆڤاری ئێشپیگڵدا بڵاو بوونەتەوە:

"ئەورۆ دەبێ ئامانجی یەکەمان پاراستنی ئاشتی بێ، کە بەدەستهێنانی لە دنیایەکی ئەوتۆدا کە سەددام حوسێنو دیکتاتۆرگەلێکی دیکەی وەک ئەوی هێشتا تێدان، گەلێک دژوارە. ئێمە نابێ واز لە شەڕ لە پێناو ئاشتیدا بێنین، کێشەیەک کە لەم هەلومەرجەدا پارێزهەڵنەگرە، ناخۆشو خەفەتهێنەرە، بەڵام ناچارین کە بیکەین، لێبڕاوبوون لێرەدا گرنگییەکی ژیانەکیی هەیە... لەم سەردەمەدا هیچ کێشەیەک گرنگتر لە پێشگرتن لە بڵاوبوونەوەی ئەم بۆمبە سەرکەشانە نیە، بۆمبگەلێک کە ئێستا لە بازاڕی رەشدا سەودا دەکرێن. دەوڵەتە دەسەڵاتدارەکانی جیهانی پێشکەوتوو کە تووشی شێتیو تووڕەیی نەهاتوون، پێویستە لەم پێوەندییەدا هاریکاریی یەکتر بکەن... نە تەنیا بە دژی سەددام. جیهانی پێشکەوتوو دەبێ بۆ رووبەڕووبوونەوە لەگەڵ نموونەگەلێکی ئەوتۆدا، گروپێکی دژکردەوەی خێرا پێک بێنێ. ئاشتیخوازی لە رێگا کۆنە بێکەڵکەکانەوە بەمانای شێتییە. ئێمە ناچارین لەپێناو ئاشتیدا شەڕ بکەین."[٦]

پەراوێزەکان:

١ـ بوتول ـ گاستون، جامعەشناسی جنگ، ترجمە هوشنگ فرخجستە، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ سوم، ١٣٧٦، تهران، ص ٣٣

٢ـ هەمان سەرچاوە، ل ٣٢

٣ـ هەمان سەرچاوە، ل ١٣

٤ـ هەمان سەرچاوە، ل ١٤

٥ـ هەمان سەرچاوە، ل ٢٠

٦ـ پوپر ـ کارل ریموند، زندگی سراسر حل مسئلە است، ترجمە شهریار خواجیان، نشر مرکز، چاپ اول، ١٣٨٣، تهران، ص ٢٠٢ و ٢٠٣

ژێدەر:

١ـ بوتول ـ گاستون، جامعەشناسی جنگ، ترجمە هوشنگ فرخجستە، انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ سوم، ١٣٧٦، تهران

٢ـ پوپر ـ کارل ریموند، زندگی سراسر حل مسئلە است، ترجمە شهریار خواجیان، نشر مرکز، چاپ اول، ١٣٨٣، تهران

٣ـ آشوری ـ داریوش، دانشنامە سیاسی، انتشارات مروارید، چاپ پنجم، ١٣٧٨، تهران

❊❊❊

بەپێی ئەم کردەوانەی کە لەم چەند ساڵەی دواییدا لە وڵاتانی تیرۆریستپەروەری وەک ئێران، عێراق، ئەفغانستانو گرووپە داردەستەکانیان وەک حیزبوڵلا، ئەلقاعیدە، ئەنسارولئیسلامو... دیتمان، پێشبینی دەکرێ کە ئەگەر ئەم وڵاتانە چەکی ناوکی بەدەست بێنن، چ کارەساتێک لە دنیادا روو دەدا.
کەوابوو شەڕی دژە تیرۆرو شەڕ لە پێناو رێگرتن لە بڵاوبوونەوەی چەکە کۆکوژەکاندا نەک هەر شەڕێکی نارەواو ئیمپریالیستی نیە، بەڵکوو تەواو بە پێچەوانەوە شەڕێکە لەپێناو ئاشتیدا

سەرنجێك لە پرۆسەی بەجیهانیبوونو

کاردانەوەی ئێرانو ئەگەرەکانی داهاتووی

شۆڕش غەفووری

بەجیهانیبوون پرۆسەیەکی گرنگو هەنوکەییە کە باسکردن لەسەریو کاریگەریی بۆ سەر رۆژهەڵاتی ناڤین, شتێکی لوژیکیوگرنگەو ئێمەش وەك کورد پێویستە زۆر هوشیارانەو بەدوور لە حەساسیەتی نابەجێ بیری لێبکەینەوەو خۆمان لەگەڵ ئەو رەوتە خەین هەتا تێیدا نوقم نەبین. نامانهەوێ زۆر قووڵ بچینە نێو پێناسەکردنی ئەو پرۆسەیەوەو لە گشت پێناسکردنەکانی بیرمەندان لەم بارەوە بکۆڵینەوە, چونکە ئەوە لە لایەك کاتی زۆر هەڵدەگرێو لەلایەکی دیکەشەوە هێشتا بە تەواوی پێناسەیەکی روونو چوارچێوەداری بۆ نەکراوە.

"Globalisation" لە ئینگلیسیدا بە مانای گشتیکردنی شتەکانو فراوان کردنی بازنەکان دێو لە فەڕانسەشدا "Mondialistion" بە واتای گواستنەوەی شتەکان لە چوارچێوەیەکی بچووکەوە بەرەو گۆڕەپانی جیهانییە.

ئەم پرۆسەیە رەهەندی زۆر جیاوازی هەیە کە هەر یەکەیان قورساییو گرنگیی تایبەت بە خۆی هەیە کە دەتوانین لە خوارەوە ئیشارە بە هەندێکیان بکەین:

ئەلف ـ مافی مرۆڤ

ب ـ دژایەتیکردنی تاوانەکانی جەنگ

ج ـ چەسپاندنی دێموکراسیو فرەحیزبیو ئازادیە فەردیو گشتییەکان

د ـ وەدەستهێنانی مافە نەتەوایەتییەکان

هـ ـ لەنێوبردنی دەسەڵاتە دیکتاتۆرییەکان

و ـ دژایەتی لەگەڵ راسیزمو ژێنوساید

باسەکەی ئێمە زیاتر رووی لە وڵاتی ئێرانەو چۆنیەتیی دەرکەوتنی جیهانیبوون لەم وڵاتەداو هەروەها کاردانەوەو هەڵسوکەوتی دەسەڵاتداران لەگەڵیدا. رێژیمی ئێران رێژیمێکی دیکتاتۆرییەو لە بواری ژئۆپۆلتیکییەوە گرنگو ستراتێژییەو هەر بۆیەش گرنگییەکی زۆری هەیە بۆ وڵاتە سەنعەتیو بازرگانیو سەرمایەدارییەکان, لە هەمان کاتدا ئەو پرۆژە ئابوریيانە پێویستییان بە هێمنیو ئاسایش هەیەو دەبێ لە گشت هۆکارەکانی شەڕو ئاژاوەگێڕیو توندوتیژی بەدوور بنو هەروەها بۆ وڵاتگەلی گەورەی سەنعەتی وەك ئەمریکاو بریتانیاو ئاڵمانو هتد, وڵاتانی دیکتاتۆرو سەرچاوەی ئاژاوەو شەڕ مایەی مەترسین. بۆیە دەبێ بۆ مانەوەو بەرەوپێشبردنی بەرژەوەندییەکانیان گۆڕان پێك بهێنن. ئێرانیش بۆ مانەوە لە نێو هاوسێکانو گەشەکردنیدا پێویستە بچێتە نێو دیالۆگو ئەکتیڤانە لەگەڵ ئەم پرۆسەیە بکەوێو بچێتە ژێر باری مۆدێرنیتەوە. هەروەك "ئارنور رمبو" دەڵێ: بۆ بەجیهانیبوون پێویستە "موتڵەقەن مۆدێرن بین".

سەرەتاکانی سەرهەڵدانی بەجیهانیبوون زیاتر دەگەڕێتەوە بۆ هەرەسهێنانی بلۆکی رۆژهەڵاتو کۆتاییهاتنی جەنگی ساردو سەرکەوتنی بلۆکی سەرمایەداری بە سەرۆکایەتیی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئامریکاو بەرهەڤبوونی سیستەمی تاك جەمسەریو بەدوایدا پەرەسەندنی شۆڕشی تێکنۆلۆژیای پێوەندییەکانو پێشکەوتنی لە رادەبەدەری زانست لە جیهانو بەتایبەت رۆژئاوا. ئیتر وڵاتەکان بە گشتی لەگەڵ ئەم رەوتە کەوتنو هەدەفی سەرەکییان لەم چوارچێوەدا خۆ بینینەوەیە. بۆ بەجیهانیبوون پێویستی بە بیرێکی جیهانییە هەتا لەمەڕ مەسەلەکانی جیهانیان بیر بکرێتەوەو بۆ چارەسەرکردنی مەسەلەکان هەوڵ بدرێ. چونکە بەجیهانیبوون میتۆدێکە شێوەو بواری بیرکردنەوەمان پێ دەڵێو فێرمان دەکا کە چۆن لە کێشەکان بنۆڕینو چۆن بکەوینە تاوتوێکردنی بوارەکانی سیاسیو کۆمەڵایەتیو کولتووریو رۆشنبیریو هەروەها رێگاکانی چوونە ناو دیالۆگمان پێ نیشان دەداو دەمانخاتە سەر مێزی وتووێژی شارستانییەتەکانو موناقشەو پێك هاتنو پێکەوە ژیانی کەلتوورە جیاوازەکان, فێری بەکارهێنانی کەرەستە نوێیەکانی تێکنۆلۆژیای هەنوکەییو سەردەممان وەك ماهوارەو ئینتێرنێت دەکا, واتە هۆیەك بۆ بەئاگاهاتنەوەی خەڵکیو تێگەیشتنی کێشەکانو ئاگاداربوون لە دەوروبەرو پێوەندی هاتوچۆیەکی ئاسانو پترو بنەماڵەکانی نێو خاکی ئێران لە ٦/٢ دەرسەدە زیاتر دەبن کە هەنوکە دەستیان بە ئینترنێت رادەگا. واتە ئێران لەنێوان ٦٢ وڵات لەمەڕ ئاستی فەننی ئینترنێتدا، مەقامی ٥٥مین وڵاتی هێناوەتەوەو لە بوارە سیاسیو ئابوورییەکانیشدا لە ئاخرەکانە. بەجیهانیبوون چەندین لایەنی زەقی نێگەتیڤیو پۆزەتیڤی هەیە کە هەر یەکەیان باسو خواسێکی زۆر هەڵدەگرێ. لایەنی نەرێیی یەك کەلتوورییە. واتە بوونی کەلتوورێکی زاڵەو جیهان وا لێ دەکا بەرەو تاك کەلتووری هەنگاو هەڵهێنێتەوەو ئەم هۆکارەش جگە لە لاوازبوونی کەلتوورەکانی دیکەو لە ئاکامدا بەرەو هەڵدێربردنیان هیچیتری لێ سەوز نابێتەوە, بەڵام, دەبێ تێبینیی ئەوەش بکەین کە گشت کەلتوورێك بەم شێوەیەی لێ نایەو زۆر کەلتوور دەتوانن کارایی خۆیان بۆ بەشداربوون لە کەلتووری نوێدا نیشان بدەن. جێگای سەرنجە کە بوونی کەلتووری زاڵ سەرچاوەکەی لە گشت کەلتوورەکانی وڵاتانی بەشدار لەم پرۆسەیەدا نیە، بەڵکوو کەلتوورێکە کە لە کەلتووری زاڵو هەندێ کەلتووری کارا پێك دێ, بەڵام هەندێ وڵات بە کەلتووری ئامریکاچیەتی یا ئامریکاییزم ناوی دەبەن. هەروەها لایەنێکی نەگەتیڤی دیکەی کۆبوونەوەی سەرمایەیەکی زەبەندە لە هەندێك وڵاتی بەهێزو خاوەن سەرمایە بۆ نموونە "لە تۆی ٢٠٠ کۆمپانیای مەزنی جیهانی, ١٧٢ کۆمپانیایان لە وڵاتەکانی ئامریکا, ئاڵمان, ژاپۆن, فەڕانسەو بەریتانیا دان. واتە لە ٨٠٪ی داهاتی جیهانی لە دەست ٢٠٪ی دانیشتووانی جیهانەو ٢٠٪ی داهاتی جیهانیش, لای ٨٠٪ی دانیشتووانی زەوی دایە".[٢]

ئێران وەك وڵاتێکی دەوڵەمەندی کانزای ژێرزەویو نەوتو توریسم ناوبانگی هەیەو لەم بەشانەشدا ئەتوانێ بچێتە پێشبڕکێ جیهانییەکانەوەو ببێتە ئەندامی گەلێك رێکخراوی گەورەی جیهانی. بەڵام, بەداخەوە بوونی چەندین دەسەڵاتداری کۆنەپەرستو دواکەوتوو وای لەم وڵاتە کردوە کە بە نادڵخواز بەرەوپیری ئەو پرۆسەیەوە بچێو بە ترسەوە لێی ورد بێتەوە، چونکە بە دڵخوازی دەسەڵاتداران نیە. ئەمەش هۆیەکەی بە ئاسانی دەردەکەوێ, چونکە وەك لە سەرەتادا ئیشارەم پێ کرد رەهەندگەلی گرینگی بەجیهانیبوون, وەك مافی مرۆڤو نەتەوەکانو بوونی دێموکراسیو هتد، دەسەڵاتداران لەگەڵیان ناتەبانو ئەم هۆیانەشن کە ئاخوندە دەسەڵاتدارەکانی ئەمڕۆی ئێران, لێیان دەترسنو بۆ درێژبوونەوەی تەمەنی دەسەڵاتیان لە گشت فرتو فێڵێكو ئامرازێك کەڵك وەردەگرن بۆ بەرەنگاربوونەوەی رەوتی دێموکراتیزاسیۆنی رۆژهەڵاتی نێوەڕاست. هەرچەند پێویست بە ناوهێنانەوە ناکا, چونکە پێشێلکارییەکانو دانی چەكو تەقەمەنی بە رێکخراوە تیرۆریستە ئیسلامییەکان لە عێراقی ئازادو فیدرڵدا باشترین فاکتی نوێو کاریگەری کۆماری ئیسلامیی ئێرانن.

هێرشی کەلتووری رۆژئاواو لاوازبوونی کەلتووری ئێرانو کاڵبوونەوەی سنورەکانو دابەشکردنی دەسەڵات بەسەر خەڵکداو چەندین هۆکاری دیکەن کە هەندێك لە ئێرانییەکان لێی دەسڵەمێنەوە. زۆرێك لە خاوەن بیران سەبارەت بە بەجیهانبوون لە ئێراندا دابەش دەبن بە دوو دەستەداو هەر دەستەیان بە دیدێکەوە لێی دەڕوانن.

دەستەی یەکەم لەو بڕوایە دان کە چوونە نێو ئەم پرۆسە فرسەتێکی لەبارو بەسودە بۆ پەرەپێدانو باشترکردنی وەزعی تێکنۆلۆژیاو پێوەندیو گەشەکردنی زانست هەروەك چۆن قوڵی ریفۆرمخوازو لەم ماوەیەشدا هەندیك لە نوێنەرانی سەر بە قوڵی موحافیزەکارەکان داوای ئازادی بەکارهێنانی ماهوارەو ئامرازەکانی پێوەندییان کرد.

دەستەی دووهەم لایان وایە کە بەجیهانیبوون دەبێتە هۆی لاوازبوونی کەلتووریی ئێران (ئەم دەستەیە زیاتر لەو فارسە رەگەزپەرستانەن کە ئامادە نین دەسەڵات لەگەڵ هیچ یەك لە نەتەوەکانی دیکەدا دابەش بکەنو ترسیان لە لاوازبوونی دەسەڵاتە لە سەنتەردا)و بەلاڕێدا کێشانی ئایینی ئیسلامو کەوتنە خەتەرەوەی مەزهەبەکەیان. واتە بە شێوەیەکی گشتی هەندێك کەس ئەم پرۆسەیە بە لەناوچوونی ناسنامەی فەرهەنگیو مەزهەبی دادەنێن.

هیچ کە بەجیهانیبوون نابێتە هۆی لەدەستدانی ناسنامە، بەڵکوو دەبێتە هۆی دۆزینەوەو ناسینی تاك، لە ئێرانی فارسزەدەدا نرخی هیچ ناسنامەیەك کاڵ نابێتەوە, بەڵکوو بە پێچەوانەوە دەبێتە هۆی بوژاندنەوەو دوورخستنەوەی هەمان بەهای ناسنامەی تاك کە نەتەوەکەی لە ژێر دەستو چەپۆکی نەتەوەی فارسدا ناڵاندوویەتی. چونکە بەجیهانیبوون کێشەیەك یەکلا دەکاتەوە کە ئەویش کێشەی مافی نەتەوەکانە. بەدەستهێنانی ماف یەکێکە لە تایبەتمەندییەکانی ئەم پرۆسەیەو چیتر لە چوارچێوەیەکی تەسكدا نامێنێتەوەو رێژیم ناتوانێ کەلتوورێك بسەپێنێ بەسەر کوردو ئازەریو عەرەبو بەلووچدا، بەڵکوو دەبێ کەلتووری ناوچە فارس نشینەکان بەهاوسەنگی لە ئێرانێکی فیدراڵدا جێی بێتەوە. واتە بوژاندنەوەی کەلتورەکانو چوونە نێو دیالۆگەوە دەبێتە تایبەتمەندییەکی گشت ئەو وڵاتانەی کە ئامادەن بچنە نێو پرۆسەی بەجیهانیبوونەوە هەروەك چۆن دوکتور کەمال پولادی کە مامۆستای زانستی سیاسییە لە زانکۆی تاران, دەڵێ: "جیهانیبوون کارێکی باڵای گرینگە لە مێژووی جیهاندا. واتە بەجیهانیبوون بە مانای کۆمەڵایەتیبوونی بەرهەمی مرۆڤە کە سەرمایەداری لە ژێر نیشانی پایەیەکی سەرەکیی جیهانیبووندا, کۆمەڵایەتیبوونی بەرهەمی بە بەرزترین ئاست گەیاندوە".

"بەریەك کەوتنی کەلتوورەکان" کە "هانتینگتۆن" تەرحیکردوە بەشێکی سەرەکیی پرۆسەی بەجیهانیبوون پێك دێنێ, واتە نزیك بوونەوەو ئاسانی پێوەندییەکانو هاتوچۆو دەست ڕاگەیشتن بە زانیاری لە خێراترین رێگاوە, ئەمانە گشت دەکەونە کاتێ دەڵێین جیهان وەك

گوندێکی بچووکی لێ هاتوە, هەمووی لە ئەنجامی ئەم پرۆسەیەوەیە کە فەرهەنگەکان زانیاری لەمەڕ یەکتر پەیدا دەکەن. هەر بۆیە ئاگاداربوون لە یەکترو سوودوەرگرتن بە مانای لەنێوبردنی کەلتوورێكو دروستکردنی کەلتوورێکی دیکە نیە. بەڵکوو بە مانای کاراتربوونی کەلتوورەکانو سوودەوەرگرتنە لە گشتیان بۆ چێکردن کەلتوورێکی گشتگیری جیهانی بە ناوی "کەلتووری جیهانی", کە تێیدا دێموکراسیو مافی مرۆڤ قسەی یەکەم دەکا.

ئێران بەداخەوە هەتا وەکوو هەنووکەش وەك "بەرخۆرکە" بە دیار دەکەوێو بەرهەمی ئەوەندە زۆرو باش نیە لە چاو ئەو مەسرەفەی کە پارەی لە بری داوە. بە هاتنەسەر کاری مەلاکان ئەم عادەتە زیاتر پەرەی سەندو شیعاری "نە شەرقی و نە غەربی" دیالۆگی بە شێوەیەکی سەرسووڕهێنەر بەرەو لاوازی بردو خۆیان بە "دژی عەرەب" لە قەڵەم داو خەباتی سەنتەربوون بۆ ئاراستەکردنی ئایینی ئیسلامیان لە مێشکیدا بەرهەڤ کرد بۆ هاتنەدی دەسەڵاتێکی خەلافەت ئاسا. بەڵام لافاوی بەجیهانیبوونو هێزو کاریگەرییەکانی, مەلاکانی تۆقاند.

هەرچەند ئێران بەو دەزگا پیشەسازیو کشتوکاڵییانەی کە هەیەتی ناتوانێ بەرەو پێشەوە هەنگاو هەڵهێنێتەوە بەڵکوو دووبارە دامێنگیری رۆژئاوا دەبێتەوەو ناچار بۆ بەرهەمهێنانی نەوتو گاز بۆ چاکسازیکردن لە کارخانەکاندا روویان تێ بکا. هەرچەند کە ناچارن گەلێك پارە لەو رێگایەدا هەزینە بکەن.

ئارەزووی پەیرەویکردن لە مۆدەکانی رۆژئاواو پۆشینی لیباسی رۆژئاواییو هەستانو دانیشتنو هەڵاتنی مێشکەکان نیشاندەری مەیلی خەڵکین بۆ ئەو پرۆسەیە. هەرچەند هەنگاو هەڵهێنانەوە لەم پێناوەشدا بۆ لاوازکردنی ویستەکانی خەڵکی لە لایەن رێژیمەوە پەشیمانیو شکستی لە دواوەیە, هەروەك لە دروستکردنی دوو بووکەشووشەی "ساراو دارا" نەیتوانی بەر بە بووکەشووشەکانی رۆژئاوا بگرێ ئاواش لە زۆر بواریتردا لەگەڵ شکست بەرەوڕوو دەبێتەوە.

ئێران لەو ماوەیەدا بە دوو سێ قۆناغدا تێپەڕیوە کە قۆناغی دژایەتیکردنی پرۆسەی وەهاو پرۆسەگەلی لەو شێوەیە دواتر قۆناغی سازانی بەناچاری هەر وەك ئێستا کە دیهەوێ بە میتۆدێکی تایبەتو فرتوفێڵەوە بچێتە نێو پرۆسەکەوە کە هەڕەشەکانی رابردووی بەسەردا نەشکێتەوە.

"ئیسهارت" لێکۆڵەرو کارناسی بواری ئایینی لە زانکۆی کالیفۆرنیا دەڵێ: "تەنیا شتێك کە رەنگە بتوانین بیگۆڕین رابردوویە". بۆیە پێویستە رابردووی خۆمان بگۆڕینو رزگارمان بێ لە چیرۆك گێڕانەوە کە گشت مێژووی ئێمەی پێك هێناوەو خوێندنەوەیەکیدیکەی بۆ بکەینو، میتۆدمان لە وەهم ویستی بۆ عەقڵویستی بگۆڕین. گۆڕانیش بە مانای فڕێدانو لەبیرکردنی رابردوو نیە کە مێژوویەکی بۆ تۆمار کردووین, بەڵکوو باشترکردنیەتی لە پێناو داهاتوویەکی باشترو قازانجساز. خاتەمی قسەیەکی جوانی هەیە, هەرچەند کە هیچ کات نەچۆتە بازنەی پراکتیکەوە, ناوبراو دەڵێ: "پێویستە لە رابردوومان ئاگادار بینو بیناسینو بۆی بگەڕێینەوە, بەڵام, نەك ئەوەندە کە بە کۆنەپەرستمان لە قەڵەم بدەنو ئاگامان لە داهاتوو نەبێ".

بەجیهانیبوون پرۆسەیەکە کە لە وڵاتگەلی تۆتالیتارو راسیزمدا نایەتە دی, چونکە ئەگەر لە کۆمەڵگایەكدا دێموکراسی حاکم نەبێ، حاکمییەتی نەتەوەیی هەر وڵاتێ دێر یا زوو دەبێتە ئامانجی گۆڕانکارییە بنەڕەتییەکان.

ئەگەر لە گۆشەنیگای ئابوورییەوە روو بکەینە بەجیهانیبوون ئەوا هێشتا لە رۆژهەڵاتی نێوەندا نەگەیشتووەتە گشت نوقتەکان. وڵاتانی رۆژئاوا سەرمایەگوزاریی گەورەیان لە وڵاتەکانی رۆژهەڵاتی ناڤینو باکووری ئافریقاو تەنانەت وڵاتەکانی ئامریکای لاتیندا نەکردوەو هەر بەوحاڵەش ئامادە نین ئەم کارە بکەن. چونکە سەرمایەدانان پێویستی بە زەمەنو شوێنگەی ئەمن هەیە, هەتا کاتێك ئەرکی پاراستنی سەرمایەی بنەڕەتیو سوودەکەی بپارێزێ. هەر بۆیە سەرمایەگوزاری نوێی جیهانی هەر وڵاتێ پێویستی بە بوونی ئاسایش هەیەو ئاسایشیش لە وڵاتگەلێك کە نیزامێکی دیکتاتۆرو دەڕندەی وەکوو ئێرانو کۆریاو سووریەو هتد, بە سەریدا حاکم بنو بەبێ بوونی دێموکراسی نایەتەدیو ئیتر لەو پێوەندییە دایە کە ئاگاداری تەرحکردنی پرۆژەیەکی گەورەی ئامریکا دەبین بە ناوی "پرۆژەی رۆژهەڵاتی نێوەڕاستی گەورە" کە کار لەسەر گۆڕینی بنەماکانی سیاسیو کۆمەڵایەتیو... لە رۆژهەڵاتی ناوین دەکاو لە چوارچێوەی ئەم تەرحەشدا دوو دەسەڵات دەرووخێندرێنو خەڵکی چەوساوەی عێراقو ئەفغانستان لە دەست رێژیمە دیکتاتۆرەکانی تالیبانو بەعس نەجاتیان دەبێ. رێژیمەکانی دیکتاتۆرو غەیرە خەڵکی ناتوانن بێنە نێو پرۆسەی بەجیهانیبوونەوە, ئەگەر خۆیان نەگۆڕنو هەنگاوی جیددی هەڵنەهێننەوەو ناشتوانن قازانجەکانی وڵاتەکەیان بۆ درێژماوە دابین بکەن. دانانی سەرمایە تەنیا بە قازانجی وڵاتانی رۆژئاوایی نیە, چونکە چەندە وڵاتی سەرمایەدانەر لە دانانی سەرمایەکەی قازانجی هەیە, ئەوەندەش ئەو وڵاتەی سەرمایەگوزاری تێدا کراوەو سوودی لێ دەبینێ. هەر لەم رووەش وڵاتانی چینو مالزی بە نموونە دەهێنمەوە کە دەرگایان بە رووی وڵاتانی جیهاندا کردۆتەوە, بۆ سەرمایەگوزاری، بە پێچەوانەی هەندێ وڵات کە بە بەهانەی نائەمنی دەرگاکانیخۆیان داخستوەو جگە لە فەقرو بەدبەختیو ئێعتیادو نەخۆشیی درێژماوەو بێکاری هیچی دیکەیان بە دیاری بۆ خەڵکەکەیان نەهێناوە.

بەجیهانیبوون قازانجی زۆری تێدایە بۆ کورد, هەروەك لە سەرەوە ئیشارەم پێکرد. ئەم پرۆسەیە گۆڕانی تێدایەو هەر گۆڕانێکیش لەو وڵاتانەی کە کورد بەسەریاندا دابەش کراوە, دەتوانێ دەرەتانی رزگاریی گەلی کورد کە نەتەوەیەکی ژێر دەستە بڕەخسێنێو بە مافەکانی بگا. هەروەها کوشتاری بەکۆمەڵ, ژینۆساد, ئەنفالو راگواستن, جێگای خۆیان بۆ مافی نەتەوایەتیو رێزگرتنو دیالۆگ دەگۆڕنو لەو دەسەڵاتەی ناوەند رزگاری دەبێ کە هەمیشە تۆقێنەرو دیکتاتۆر بووە, هەروەك دوکتور پترۆس غالی دەڵێ: "بەجیهانیبوون بەردەوام دەبێتە هۆی کەمکردنەوەی دەسەڵاتی ناوەند". هەروەها کێشەی کورد تەنها لە چوارچێوەیەکی تەنگی وڵاتێكدا نەماوەتەوەو نامێنێتەوەو ئەمەش بە هۆی ئامرازگەلی نێو پرۆسەی بەجیهانیبوون چ لە راگەیاندنو چ هاتوچۆو هەروەها شتێکی دیکە کە زۆر گرینگی هەیە بۆ کورد دەسەڵاتی وڵاتانە بۆ دەست تێوەردانی مرۆیی لە کاروباری نێوخۆی وڵاتانی دیکەدا, بەڵام لە رووی یاساو رەزامەندیی ئەنجوومەنی ئاسایشەوە. بۆ نموونە عێراق لە ساڵی ١٩٩١ ـ کوردستانی عێراق ـ بڕیاری ٦٨٨ی ئەنجوومەنی ئاسایشی بۆ دەرچووو دواتریش لە سۆمالیو تیموری رۆژهەڵاتو کۆسۆڤۆو بۆسنی, چونکە لە بەجیهانیبووندا بنەماکانی دەستێوەرنەدان ئالتێرناتیڤێکیان بۆ بەرهەڤ دەبێ کە دەستێوەردانە. لەمەڕ ئەم پرۆسەیە داهاتوویەکی رووناكو باشتر بۆ کورد لە ئارادایە.

سەرچاوەکان:

١ـ سایتی Taktaz

٢ـ گۆڤاری کاروان, ژمارە ١٦٦

٣ـ سایتی Iran emrooz

٤ـ گۆڤاری کاروان, ژمارە ١٦٦

❊ ❊ ❊

درێژەی لاپەڕەی ٣

بێگوناهانە وازیان لە خوێندن هێناوە. لەم کێشەیەدا، ڕێژیم بە ئاشکرا لایەنگری لە حاجی ئەسەدی دەکاو زۆر بنەماڵە ناچار بوون کە ئەو گوندە بەجێ بهێڵن.

چەندین جار کوردەکانی گوندی "هەمزەکەندی" سکاڵای خۆیان بردۆتە فەرمانداریو دادگوستەری، بەڵام تا ئێستا دەوڵەت لەو سکاڵایانەیان نەپرسیوەتەوە. حەسەنزادە، قازیی لقی ٥ی دادگای سەڵماس، بەبێ بەڵگە عادل شێخ کانلووی بە قەتڵی عەمد مەحکووم کردوەو بڕیاری داوە کە قیساس بکرێتەوە.

شایانی باسە لە گوندی "هەمزەکەندی"دا، ٤٠ بنەماڵەی کوردو دەیان بنەماڵەی تورك دەژینو سێ ساڵە، بە دەسیسەی حاجی کچێك خانی ئەسەدی، شەڕو کێشە لە نێوان بنەماڵە کوردو تورکەکاندا بەردەوامە.

✻✻✻

لاوە بەهەستەکانی سەردەشت، کۆڵانو شەقامەکانی شار بە دروشمی نەتەوەییو شۆڕشگێڕانە دەنەخشێنن

بەپێی هەواڵێك کە بە دەستمان گەیشتوە، لە ڕێکەوتی ١٣٨٣/٨/٧دا، کۆمەڵێك لە لاوە بەهەستو نیشتمانپەروەرەکانی سەردەشت، بە نووسینی دروشمی نەتەوەییو شۆڕشگێڕانەو بڵاوکردنەوەی تراکتو وێنەی شەهیدانی حیزبو گەل لە زۆربەی شەقامو گەڕەکەکانی شاردا، سەرلەنوێ پشتیوانیی هەمیشەیی خۆیان لە حیزبی خۆشەویستی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستان دووپات دەکەنەوەو هەستی نیشتمانپەروەریو شۆڕشگێڕانە بەرز رادەگرن. ئێمەش وێڕای دەستخۆشانە لە هاوڕێ بەئەمەکانەمان، سەرکەوتنی هەرچی زیاتریان بۆ بەئاوات دەخوازین.

لاوانی شۆڕشگێڕی شاری مەریوان، ڕێپێوانی دەوڵەتیی ١٣ی خەزەڵوەر دەگۆڕن بە خۆپیشاندان دژی ڕێژیمی سەرەڕۆی کۆماری ئیسلامی

بەپێی هەواڵێك کە بە "کوردستان" گەیشتوە، ڕێژیم بۆ وەڕێخستنی ڕێپێوانی ١٣ی خەزەڵوەر، ساڵڕۆژی داگیرکردنی باڵوێزخانەی ئەمریکا، هەوڵێکی زۆری دا کە خەڵکی شاری مەریوان بێنێتە سەر شەقام. بەڵام خەڵکی نیشتمانپەروەری شاری مەریوان وەڵامی ئەم داوایەی ڕێژیمیان نەدایەوەو کارمەندانو مامۆستایانی شار لە ڕێپێوانەکەدا ئامادە نەبوون. ڕێژیم ناچار بوو لە قوتابخانەکانی ناوەندیو دواناوەندی بۆ ئەم مەبەستە کەڵك وەرگرێو کۆمەڵێك لە قوتابیانی شاری بە زۆر ڕاپێچی ئەو بەناو ڕێپێوانە کرد.

لاوانی بەهەستو شۆڕشگێڕ بە تەقاندنەوەی تەرەقەو هەراوهۆریا، ڕێپێوانە دەوڵەتییەکەیان شێواندو هێرشیان کردە سەر تریبونی ڕێپێوانەکەو بە بڕینی سیمی میکرۆفۆنو بڵیندگۆکان، ڕێپێوانەکەیان تێك دا. هێزە سەرکوتکەرەکانی بەناو ئینتیزامی هێرشیان کردە سەر لاوەکانو کۆمەڵێك لەو لاوانەیان دەستگیر کرد، بەڵام لاوە بەهەستو شۆڕشگێڕەکان، هەڵمەتیان بردە سەر هێزە سەرکوتکەرەکانی ڕێژیمو هەندێ لەو لاوانەیان لە چنگ هێزە دژی گەلییەکانی ڕێژیم ڕزگار کردو بەو چەشنە ڕێپێوانە دەستکردو دەوڵەتییەکەی ١٣ی خەزەڵوەریان گۆڕی بۆ خۆپیشاندان دژی ڕێژیمی سەرەڕۆی کۆماری ئیسلامیی ئێران. شایانی باسە لەو ڕووداوەدا چەند لاوی ئەو شارە لە لایەن هێزەکانی ڕێژیمەوە دەستگیر کراونو ڕەوانەی بەندیخانە ڕەشەکانی کۆماری ئیسلامی کراون.

هەواڵی چالاکییەکانی کۆمیتەکانی حیزب لە دەرەوەی وڵات

دیداری نوێنەری حیزب لە ئیسپانیا لەگەڵ یەکێك لە بەرپرسانی وەزارەتی دەرەوەی ئیسپانیادا

ڕۆژی هەینی، ڕێکەوتی ٢٠٠٤/١٠/١٥ی زایینی، هاوڕێ ڕەحیم قادری، نوێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە وڵاتی ئیسپانیا، لەگەڵ کەسی دووهەمی وەزارەتی دەرەوەی ئیسپانیا، بەڕێز بیرناردینۆ لئۆن Bernardino Leon کۆبووەوە.

سەرەتا هاوڕێ ڕەحیم قادری لە لایەن بەڕێز ئالبێرتۆ مۆرینۆ، جێگر لە وەزارەتی دەرەوە بۆ کاروباری ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، بە گەرمی پێشوازیی لێکراو مەسەلە پێوەندیدارەکان بە ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستەوە خرانە بەرباسو لێدوان. دواتر دیداری نوێنەری حیزب لەگەڵ بەڕێز بێرناردۆ لیۆن دەستی پێکردو لەو دانیشتنەدا، بە درێژی لەسەر ڕەوشی ئێرانو کوردستانو خەباتی حیزبی دێموکرات، ئۆپۆزیسیۆنی ئێران، پێشێلکرانی مافەکانی مرۆڤ لە لایەن ڕێژیمی ئێران، بەرنامەی پەرەپێدانی چەکی ناوکی لە لایەن ڕێژیمی ئێران، سیاسەتە گێرەشێوێنییەکانی ئێران لە وڵاتی عێراق، پرۆسەی ئاشتیی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست، باسو وتووێژ کراو هەردوولا بیروڕایان سەبارەت بەو کێشانە بۆ لایەنی بەرامبەر ڕوون کردەوە. هەر دوو لا لەو دیدارەدا جەختیان لەسەر پتەوکردنی پێوەندییەکان لە نێوان دەوڵەتی ئیسپانیاو حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران کردەوە. لەو دیدارەدا، بڕیار درا لە داهاتوودا نوێنەری حیزبی دێموکرات لەگەڵ بەڕێز "خۆزە ئانتونیو ئوری"، جێگری وەزارەتی دەرەوە بۆ کاروباری پێوەندیدار بە مافی مرۆڤەوە، کۆبێتەوەو مەسەلە پێوەندیدارەکان تاوتوێ بکرێن.

دامەزرانی فیدراسیۆنێکی یاسایی بۆ کوردەکانی نیشتەجێی وڵاتی ئوتریش

بەپێی هەواڵێك کە لە دەفتەری نوێنەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە پاریس بە دەستمان گەیشتوە، بە هەوڵو کۆششی کوردەکانی هەر چوارپارچەی کوردستان فیدراسیۆنێکی یاسایی بۆ هاوکاری کوردەکان لە کێشە پێوەندیدارەکانیان لە وڵاتی ئوتریش پێك هات. بە بۆنەی دامەزرانی ئەو فیدراسیۆنەوەو هەروەها بە مەبەستی گوێگرتن بۆ پێشنیاری کوردەکانی نیشتەجێی ئەو وڵاتە، ڕێورەسمێك لە ڕێکەوتی ٢٠٠٤/١٠/١٠، بە بەشداری ژمارەیەکی زۆر لە کوردەکانی چوارپارچەی کوردستان پێك هاتو هەندێ پێشنیاری بەنرخ لەسەر چۆنیەتی کاری فیدراسیۆن لەو کۆبوونەوەیەدا خرانە ڕوو.

ئەندامانی دامەزرێنەری فیدراسیۆن بریتین لە:

١ـ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران

٢ـ پارتی دێموکراتی کوردستان

٣ـ یەکیەتیی نیشتمانیی کوردستان

٤ـ حیزبی شیوعیی کوردستان

٥ـ حیزبی سوسیالیستی دێموکراتی کوردستان

٦ـ پارتی پێشکەوتووی دێموکراتی کوردستان (سوریە)

٧ـ حیزبی سوسیالیستی کوردستان

شایانی باسە کە ئەو ڕێورەسمە سێ سەعات درێژەی کێشاو بە سەرکەوتنەوە کۆتایی بە کارەکانی هێنا.

✻✻✻

هەلومەرجی دژواری پەنابەرانی کورد لە وڵاتی تورکیە، بابەتی وتووێژی نێوان جێگری بەپرسی نوێنەرایەتیی حیزبو بەڕێز "ئاکیف ئاتلی" بەرپرسی پەنابەرانی ئێرانی

ڕۆژی ٢٠٠٤/١٠/١٥، بەڕێز دوکتور خوسرەو عەبدوڵڵایی ـ جێگری بەرپرسی دەفتەری نوێنەرایەتیی حیزب لە دەرەوەی وڵات ـ دیدارێکی لەگەڵ بەڕێز "ئاکیف ئاتلی" بەرپرسی پەنابەرانی ئێرانی ئەنجام دا. لەو دیدارەدا هەلومەرجی دژواری پەنابەرانی ئێرانی بە گشتیو بەتایبەت ئەو پەنابەرە کوردانەی کە لە کوردستانی عێراقەوە گەیشتوونەتە تورکیە تاوتوێ کرا. لەو دانیشتنەدا، کاك خوسرەو عەبدوڵڵایی تیشکی خستە سەر هەلومەرجی دژواری ئەو پەنابەرانەو داوای لە بەڕێز "ئاکیف ئاتلی" کرد، کە کۆمیسارایای بەرزی پەنابەران چارەسەرێکی شیاو بۆ ئەو کێشەیە بدۆزێتەوە. بەڕێز ئاتلی لە وەڵامدا گوتی: وڵاتە ڕۆژئاواییەکان هەرجارە کۆمەڵێکی کەم لە پەنابەران لە وڵاتەکانیاندا قەبووڵ دەکەنو ئەوانەش کە قەبووڵ دەکرێن درەنگ دەگەیەنە شوێنی مەبەست. بەڕێز ئاتلی لەو دیدارەدا، بەڵێنیدا کە لە سەفەری چەند ڕۆژی داهاتووی خۆیدا بۆ وڵات سویس، کێشەی پەنابەرانی کوردی ئێرانی لە وڵاتی تورکیە لەگەڵ کۆمیسارایای بەرزی پەنابەراندا بخاتە بەرباس.

✻✻✻

بەڕێوەچوونی سمینارێك لەسەر فیدرالیزم لە وڵاتی سوئێد

کومیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە یۆتوبۆریی سوئێد، سمینارێکی لە ڕۆژی یەکشەممە، ڕێکەوتی ١٨ی ئۆکتۆبری ٢٠٠٤، لەسەر فیدرالیزمو ڕەهەندەکانی بۆ هاوڕێیان، ئیبراهیم سەعیدیو حیسام حەیدەری پێك هێنا.

سمینارەکە لە کاتژمێر ٢:٢٠ دەقیقەی پاشنیوەڕۆ دەستی پێکردو بەڕێوەبەرانی سمینارەکە بەوردی لایەنەکانی فیدرالیزمیان تاوتوێ کردو تیشکیان خستە سەر لایەنە یاساییو مێژووییەکانیو گرنگی پەسندکرانی دروشمی فیدرالیزمیان لە کۆنگرەی ١٣ی حیزبدا وەك هەنگاوێکی شیاوو کاریگەر لە بەرەوپێشچوونی بزووتنەوەی کورد لە کوردستانی ئێران لەقەڵەم دا.

لە بەشی دووهەمی سمینارەکەدا، نۆرە گەیشتە سەر هێنانەگۆڕی پرسیارەکانو بەڕێزانی بەڕێوەبەری سمینار، بە وردی وەڵامی پرسیاری بەشداربووانیان دایەوە.

سمینارەکە پاش سێ سەعات کاری بەردەوام لە کاتژمێر ٥ی پاشنیوەڕۆدا کۆتایی بە کارەکانی هێنا.

✻✻✻

کومیتەی حیزب لە وڵاتی فینلاند، هاوکات لەگەڵ بەشداری لە "سمیناری ڕەهەندە جیاوازەکانی تیرۆریزم"دا، تیشك دەخاتە سەر تیرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامیی ئێران

ڕێکەوتی ٢٠٠٤/١٠/٢٩، بە بەشداری نزیکەی ١٤٠ کەس لە کەسایەتییە سیاسی، نیزامیو ئاکادیمییەکانی فینلاندو نوێنەری ڕێکخراوە دەوڵەتیو نادەوڵەتییەکان، سمینارێك لە ژێر سەردێڕی "مێژوو و ڕەهەندە جۆراوجۆرەکانی تیرۆریزم" لە زانکۆی ئەفسەریی شاری "هامینا"ی وڵاتی فینلاندا بەڕێوەچوو. لەو سمینارەدا چەندین کارناسو مامۆستای زانکۆ، وتارو بابەتیان لە پێوەندی لەگەڵ تیرۆریزمو ڕەهەندە جۆراوجۆرەکانی لە ڕابردوو و ئێستاو دوورە دیمەنی ئەو دیاردە دزێوو مەترسیدارە پێشکەش کرد. وەزیری بەرگریی فینلاند، بەڕێز "سێپیۆ کەریەینێن" لەو سمینارەدا، سیاسەتە گشتییەکانی دەوڵەتی فینلاندی بۆ خەبات دژی دیاردەی دزێوی تیرۆریزم شی کردەوە. شایانی باسە هاوڕێ مەجید حەقی بە نوێنەرایەتیی کومیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لەو وڵاتەدا، بەشداری ئەو سمینارە بوو. هاوڕێ مەجید هەقی لە دەرفەتی ئەو سمینارەدا، چاوپێکەوتنی لەگەڵ هەندێ لەو کارناسانە کردو تیشکی خستە سەر تیرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامیی ئێرانو سیاسەتەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانی لەو پێوەندییەدا شیکردەوە.

بەڕێوەچوونی کۆنفرانسی "ژن، قوربانیی کێشەکان" لە پارلمانی فینلانداو بەشداری نوێنەری حیزب لەو کۆنفرانسەدا

بەپێی هەواڵێك کە لە کومیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران لە وڵاتی فینلاندەوە بە دەستمان گەیشتوە، ڕۆژی هەینی ڕێکەوتی ٢٠٠٤/١٠/٢٩ کۆنفرانسی "ژن، قوربانیی کێشەکان" لە پارلمانی ئەو وڵاتەدا پێك هات. مەبەست لە پێکهاتنی ئەو سمینارە تاوتوێکردنی ڕەوشی ژنان لەو کۆمەڵگایانەدا بوو، کە بە دەستی شەڕو توندوتیژییەوە دەناڵێننو تووشی قەیرانی قووڵی سیاسیو کۆمەڵایەتی بوون. لەو سمینارەدا کە زیاتر لە ١٠٠ کەس لە نوێنەرانی ڕێکخراوە دەوڵەتیو نادەوڵەتییەکان بەشدار بوون، تیشك خرایە سەر هۆکاری ئەو قەیرانانەو ڕێگاچارەی دەربازبوون لەو گرفتە کۆمەڵایەتیو سیاسییانە خرانە ڕوو. شایانی باسە بەپێی بانگهێشتنی کومیسیۆنی مافی مرۆڤی پارلمانی فینلاند، هاوڕێ خەلیل عەلیزادە، ئەندامی بەشی پەیوەندییەکانی کومیتەی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، بە نوێنەرایەتی لە لایەن کومیتەی فینلاندی حیزبەوە، بەشداری ئەو سمینارە بوو.

ڕاگەیەندراوی ڕۆشنبیرانی کوردستانی ڕۆژهەڵات

دژی پیلانی نوێی کۆمۆنیزمی مەنسوور حیکمەت

هەموو لایەك ئاگادارین، تاقمی مەنسوور حیکمەت لە سەرەتای هاتنیانەوە بۆ کوردستانی ڕۆژهەڵات، بەردەوام پڕۆژەی پیلانو تاوان، ئاژاوەنانەوە، دژایەتی نەتەوەخوازی/ناسیونالیزمی کوردی، بێحورمەتیکردن بە کەرامەتو کەسایەتیی ژنی کوردیان پەیڕەو کردوەو بە بیستنی "کوردستانو کوردو کوردایەتی" تووشی سەرئێشە ئەبن.

ئەم تاقمە ـ تاقمی کۆمۆنیزمی جینسیی/ حیکمەت لە پیلانی تازەیاندا هێرشیان کردۆتە سەر شاعێری نەتەوەیی کورد، مامۆستا جەلال مەلەکشا، ئەو شتانەی ڕەوای باڵای خۆیانە ئاراستەیان کردوەو بەمەشەوە نەوەستانو جارێکی دیکە هێرشیان کردۆتە سەر نەتەوەخوازی/ناسیونالیزمی کوردی.

بۆیە ئێمە ـ کۆمەڵێك لە شاعیران، نووسەران، توێژکارانو ڕۆژنامەوانانی کورد ـ وەك ئەرکێکی نەتەوەیی، وێڕای جەخت کردنەوە لەسەر کەسایەتیی دوور لە خیانەتو ستەمی مامۆستا جەلال مەلەکشا، شێعرەکانی بە ئاوێنەی ڕەنجو ژانو بریاکانی نەتەوەکەمان دەزانینو هەروەها جارێکیتر سیاسەتی دژی گەلیی حیکمەتیەکان مەحکووم دەکەینو دەیلێینەوە، ناسیونالیزمی کوردی هەقانیەتو ڕەوابوونی چەسپاوەو ڕۆڵەکانی گەل ئاگادار دەکەینەوە لە بەرانبەر پیلانە کۆنو نوێیەکانی ئەم تاقمە دژی گەلییەدا وشیارانە بجوڵێنەوە.

لە کۆتاییدا لە سەرجەم هاوڕێیانو هاوسەنگەرانمان لە سەرانسەری جیهاندا دەخوازین لە بەرانبەر زمان درێژیو بیری دژی گەلی جەماعەتی کۆمۆنیزمی حیکمەت/جینسیدا بێدەنگو بێهەڵوێست نەبن.

١ـ کاوە حسەین پەناهی ٢ـ ئێجلال قەوامی ٣ـ مادح ئەحمەدی ٤ـ ئارش ساڵح ٥ـ بەختیار کەریمی ٦ـ سدیق مینایی ٧ـ نیعمەت ئەسەدی ٨ـ ناسێح ڕەحمانی ٩ـ کورش عەلیرەمایی ١٠ـ بەیان عەلیرەمای ١١ـ هیوا سەیدی ١٢ـ فایەق سەیدی ١٣ـ ئیبراهیم موحەممەدی ١٤ـ سەید وەفا حسەینی ١٥ـ نەوشیروان موحەممەدی ١٦ـ ئایدا ئاغامیری ١٧ـ شەیدا سواری ١٨ـ فەرانەك سواری ١٩ـ سەیران مەهابادی ٢٠ـ هێرۆ مێهرشاد ٢١ـ سەیران تەوحیدی ٢٢ـ عەلی ڕەفیعی ٢٣ـ ئومید ئەحمەدزادە ٢٤ـ موحەممەد ئەحمەدی ٢٥ـ شەریف وەکیلی ٢٦ـ ڕەئووف مەولایی ٢٧ـ محەممەدسدیق نەقشبەندی ٢٨ـ مەسعوود بارامی ٢٩ـ ئەمجەد کەریمی ٣٠ـ خالد جۆڵایی ٣١ـ مەهناز پیرخزری ٣٢ـ جەهانگیر غەفاری ٣٣ـ ناسر باباخانی ٣٤ـ سەعید نەجاری ٣٥ـ هیوا مەنوچێهری ٣٦ـ عەتا مێهربانی ٣٧ـ موختار هووشمەند ٣٨ـ مەحموود پاتیمار ٣٩ـ مادی مورادی ٤٠ـ نەسرین جەعفەری ٤١ـ شاناز ئەلیاسی ٤٢ـ حسەین عەزیزی ٤٣ـ ئەسکەندەر مورادی ٤٤ـ فەرزاد ئاریا ٤٥ـ شێرکۆ جیهانی ٤٦ـ سەلاحەدین ئاشتی ٤٧ـ محەممەد غەفاری ٤٨ـ سەلاح ئەمینی ٤٩ـ عارف نادری ٥٠ـ ئاریا مەردووخی ٥١ـ لوقمان حیسامی ٥٢ـ ئیبراهیم مەردووخی ٥٣ـ میدیا کەرکووکی ٥٤ـ بێهزاد کوردستانی ٥٥ـ ئارام مستەوفی ٥٦ـ نامێق بارامی ٥٧ـ بەهمەن شابازی ٥٨ـ یەحیا سەمەدی ٥٩ـ سەباح هەورامی ٦٠ـ ئەحمەد بەحری ٦١ـ ئەسرین جەعفەری ٦٢ـ کولسووم عوسمانپوور ٦٣ـ جەمیلە ئەمینی ٦٤ـ ڕۆژین سەیدی ٦٥ـ فەرەیدوون ئەحمەدیار ٦٦ـ شاناز موسەفا ٦٧ـ جەمال تەها ٦٨ـ ح.س.سۆران ٦٩ـ گەزیزە ماملێ. ٧٠ـ خالید ئەمانی ٧١ـ عەبدوڵڵا ئەبریشەمی ٧٢ـ عەزیز محەممەدپوور ٧٣ـ مادی خوێندڵ

✻✻✻